

DIRVA

THE FIELD

Nr. 3

Sausis January 9, 1958
Cleveland, Ohio

Ukinis atoslūgis jau turi savo vagą

Automobilių, plieno, namų statybos, atlyginimų ir kainų padėtis

JONAS KAZLAUSKAS

Ekonominis atoslūgis Kanadoje, Vok. Europoje ir JAV, prasidėjęs antrąjį praėjusių metų pusę, yra vienas iš svarbiausių 1957 metų įvykių. Jis kartu su mumis pradėjo ir naujuosius 1958 metus. Ar jis vargins mus per išituos metus, kapituliuos pusiaukelėje, o gal ūkinis gyvenimas šiais metais bus aktyvus — yra trys aktualūs kiekvienam iš mūsų klausimai, į kuriuos reikia ieškoti atsakymo.

Ribojantis JAV, dauguma ekonomistų teigia, kad pirmoji metų pusė nėra giedri. Ūkinis atoslūgis jau turi savo vagą ir jos stipriai laikosi. Kas vyks ateinančių dviejų ar trijų mėnesių laikotarpyje, prasidėjo jau dabar: didėjantis bedarbių skaičius, mažėjantis pirkimas ir gamybos lygis. Optimistai yra nuomonės, kad balandžio mėn. slinkimas sustos ir pamažu aktyvumas pradės reikštis, — puiki idėja, tačiau sunkoka tikėti; ne viską galima pagaminti akordiniu metodu!

Tikėtis didesnės ūkinio gyvenimo giedros antrąjį metų pusę yra žymiai daugiau pagrįsto ir faktorių, turinčių teigiamą savybių.

1. Padidėjusios federalinės valdžios išlaidos pajudins ekonominį pulsą. Milžiniškos rungtynės su Rusija mokslo ir technikos, ypač raketų srityje, pareikalaus naujų kapitalų ir darbo jėgos. Tikima, kad antrąjį pusę naujų ginklų gamimas iš raštinių jau pereis į fabrikus. Be to, pridėjus didesnius valstybių ir vietinių valdžių biudžetus, kurie bus paaugoti naujų kelių ir mokyklų statybai, tą pulsą gyviau judins.

2. Dabartiniai prekių inventorai, daugumoje rodomi mažesni, negu tikrumoje yra, antrąjį metų pusę įgaus žymiai palankesnę stovį, negu dabar. Vykstant lėtesnei gamybai sandėliuose esantieji gaminiai sumažės.

3. Atidėti pirkimai (postponed purchases) vartotojų, valdžios ir iš dalies pramonės, dėl vyravusių suvaržytų kreditų pamažu bus realizuojami, esant lengvesnėms paskolos sąlygoms. Pažymėtina būtų namų statyba ir su ja arčiau esančios namų apyvokos ir baldų pramonės šakos. O taip pat ir smarkiai augantis gyventojų skaičius, kurį reikia butais aprūpinti.

Žinoma, minėtiems pliusams yra minusų: Macmillan ir Gaillard begalinis troškimas ir noras su Rusija glaudesnių santykių, beveik be teigiamų rezultatų pasibaigę NATO posėdžiai Poryžiuje ir didėjantis pesimistų skaičius JAV gyventojų tarpe dėl esančio ūkinio atoslūgio.

Analizuojant pagrindines gamybos sritis, atlyginimus ir kainas, galima nupiešti 1958 metų numatomą ūkinio gyvenimo paveikslą.

Automobiliai, į kuriuos buvo dedama daug vilčių, kad jie pagyvins ekonominį pulsą, lauktų rezultatų neatnešė. 1958 m. modelių pirkimas yra žemesnis, negu buvo tikėtasi. Šių metų gamyba numatoma 5,7 milijono automobilių, palyginus su 6,1 mil.

1957 m. ir 5,8 mil. 1956 metais. Smarkokas smūgis!

Automobilių pramonės padėtį dar pablogina ateinančio gegužės mėn. darbavijų ir unijos naujos sutarties pasirašymo deribos. Unijos atstovai nori išsuderinti aukštesnius atlyginimus, kurie padidintų perkamąją galią ir trumpesnę darbo savaitę, kad didesnis skaičius darbininkų būtų įjungtas į pramonę.

Automobilių pramoninkai, matydami silpną rinkos pareiką, lavimą jų gaminiams, derybose bus gana kieti. Streikas yra galimybė. General Motors Corp. prezidento žodžiais tarant — aukštesnis atlyginimas už trumpesnę laiką turės neigiamas įtakos į JAV ekonomiją: sumažins dolerio vertę ir pakels kainas.

Nenustebkime, jei 1959 m. modeliai bus brangesni!

Plienas — nugarkaulis daugelio pramoninių — turi tendencijos lėtesniam gamybos tempui, ypatingai pirmuosius 6 mėnesius. "Mes tikime" — sako C. M. White, galva Republic Steel Corp., "šių metų gamyba viršys 100 milijonų tonų, mažiausia 10% žemesnė, negu 1957 m., tačiau ji padės pagrindus ateities reikiniams metams.

Plieno gamybos pajėgumas labai smarkiai paaugo nuo Antrojo Pasaulinio Karo pabaigos. Nauji ir pagerinti įrenginiai bei mašinos išvystė didesnį pajėgumą, negu šiuometinė rinka reikalauja. Laukiama, kad plieno pramonėje dirbs mažiau darbininkų proporcingai imant praeitų metų operuotą ir šių metų (Perkelta į 6-tą pusl.)

Baltimorietis Vincas Velis su šeima: žmona Frances Milaševičiūtė-Velienė, sūnus Vincas Velis — advokatas ir duktė Audrė Velzytė — mokytoja. Praėjusią savaitę paskelbėme, kad V. Velis į mūsų skelbiamą vajų įnešė \$50.00.

PUNSKO LIETUVIAI PAGALIAU GAUNA LIETUVI KUNIGA

Daugiau kaip po virš metų trukusių prašymų ir vykusios lenkinimo politikos Punske parapijoje, lenkas klebonas, neįvykdydamas jam pavestos nutautinimo misijos, perkeltas netoli Breslau.

Nuo Naujųjų Metų Punske parapijos klebonu paskirtas kun. Šuminskas, kuris yra buvęs Vytauto Didžiojo gimnazijos auklėtinis. Tikimasi, kad dabar reikalai tarp lietuvių ir lenkų gyventojų klostysis geriau negu pirma, nes netebs kam kiršinti vienus prieš kitus.

Seinų apskrityje ir kiti Lenkijos ribose atsidūrę lietuviai nustojo vilties sulaukti lietuviško laikraščio, nes negauna lėšų jo išleidimui. Turi parengę lietuviškam kalendoriui medžiagą, bet taip pat neaišku, kada jis galės išsvysti dienos šviesą. Kol bus atlikti visokie formalumai ir bus gauti leidimai popierui ir spausdinimui, praeis nemažai laiko. O ir lėšų leidimui dar stūkso.

Šiomis dienomis Varšuvoje įsisteigė Lietuvių Kult. Draugijos skyrius. Pradžioje įstojo 15 asmenų. Toliau jų pagausės.

Smalėnų ir Seinų parapijose lietuviškų pamaldų neleidžia, nors tų parapijų gyventojai — lietuviai jau het 10 prašymų Lomžos vyskupui parašė.

Lietuvių kaimuose labai trūksta vietos sąlygoms tinkamų ir gerų veiklų vaidybai.

Per bažnyčias Suvalkų trikampyje be perstoimo varomas nutautinimo darbas. Anglų imperinį šūkį — skaldyk ir valdyk — lenkų dvasiškija tautinių mažumų atžvilgiu vykdo su dideliu skrupulingumu. Visus asmenis, kurie tam nutautinimui priešinosi, stengiasi santažuoti: viešiemis pragaro kančiomis grasi-

na, kitiems trėmimu, dar kitus iš sakyklų koneveikia, nors tie žmonės niekuo nekalti. Jie lietuviais gimė, nori jais ir mirti. Daugumoje dabartinių lenkų katalikų organizacijų pilna šovinistų. Pastarieji visai nesišlapsto ir laukia progos, kad galėtų sūruoti Baltramiejaus nakty tiems, kurių gyslose neteka mėlynas kraujas. Šūkis "od morza do morza", vėl yra aktualus ir dažnai girdimas.

KONGRESAS SUSIRINKO

85-sis JAV kongresas sausio 7 d. susirinko antrajai sesijai — atstovų rūmų spykerio Rayburno žodžiais tarant, "labai sunkiai ir svarbių priešingumų sesijai". Sesija būsianti ilga, nes esą įnešta per 100 naujų įstatymų projektų, o kai kurie iš jų sukelsi nemažą ginčų.

Mokesčiai nesikeis

Prieš pirmam posėdžiui prasidedant, prezidentas su respublikonų partijos vadais aptarė kalbą, kurią pasakys sausio 9 d. Ta proga buvo painformuota, kad jis numatęs prašyti 74 bil. dol. išbalansuoto biudžeto, t. y. 2 bil. dol. didesnio už dabartinį. Mokesčių padidinimo arba sumažinimo nenumatoma.

Didžioji biudžeto dalis — apie 40 bil. dol. numatyta gynybos reikalams. 1.370 mil. dol. bus prašoma raketoms ir oro gynybai, kurių 119 mil. dol. reikalingi prieš birželio 30 d., t. y. šiais biudžetiniais metais, o 1.260 mil. dol. numatyta paskirstyti ateinančiais metais:

683 mil. dol. — tarpkontinentinėms balistinėms raketoms konstruoti bei jų iššovimo punktams sausumoje ir ant povandeninių laivų statyti;

329 mil. dol. — gynybai nuo priešo balistinių raketų, įskaitant ir priešraketinių raketų konstravimą;

219 mil. dol. — pagreitinti ir praplėsti Strateginės Oro Komandos sekimo ir įspėjimo sistemą;

29 mil. dol. — praplėsti žemės sekimo ir įspėjimo sistemą.

Kitų įstatymų

projektai numato jungt. erdvės komiteto ir mokslinių tyrinėjimų ministerijos steigimą, JAV mokslo akademijos kūrimą, federalinės valdžios stipendijų paskirstymą. Daug ginčų sukels pasiūlymas įsteigti vieno generolo vadovaujamą gen. štabo viršininko postą vietoj dabartinio triumvirato, "Little Rock bilius", kuriuo siūloma prezidentui uždrausti naudoti Tautinę Gvardiją federalinės valdžios reikalams, išskyrus karo, gresiančios invazijos ir panašius atvejus.

Vokiečiai nusivylę Europos ginklais

Pirmasis Vokietijos bandymas apsiginkluoti Europoje gamintais ginklais atnešė nusivylimą ir sugriovė NATO viltis artimoje ateityje suvienodinti ginklus.

Karinių šaltinių informacijoje sakoma: 25 prancūzų gamybos transportiniais lėktuvais Noratlas praeitą mėnesį uždrausta skraidyti, kaip per daug pavojingais. Vokiečių pilotai konstatavę skilimus degalų tankuose, blogai veikiančią vaivavimo sistemą, su trūkumais ryšio įrengimus,

kurių dalyse rasti dar nacių oro ministerijos antspaudai; didžioji prancūzų Fouga Magister, sprausminio lavinimosi lėktuvo, siuntos dalis stovi nenaudojama aerodromuose, nes trūksta atsarginių dalių. Mokiniai lakūnai treniruojasi JAV gamybos Harvardais ir T-33, gautais prieš porą metų;

aukštieji vokiečių armijos karininkai naudoja 25 metų senumo amerikinius Douglas DC-3, praradę susidomėjimą praeitais metais iš anglų pirktais De Havilland;

pirmoji 100 mil. dol. vertės mažesnio kalibro šaudmenų siunta iš Turkijos gauta, tačiau armijos vadovybė įsakė juos pagrindinai ištirti, prieš išduodant kariuomenės dalims;

pirmieji iš prieš metus užsąkytų 265 itališkų mokomųjų lėktuvų Piaggio 149-D gauti, bet neturima užtektinai instruktorių jiems panaudoti.

Tų pačių karinių šaltinių informacija, V. Vokietija nusistatė ateity pirkti amerikinius lėktuvus, tačiau domimasi Europoje gamintomis prancūzų prieštankinėmis raketomis ir belgų šautuvais.

IŠ VISUR

• P. Korėjos prez. S. Rhee patvirtino nuolat pasikartojančius gaudus, kad P. Korėjos armija yra nusistatę pradėti žygių šiaurės ir suvienyti Korėją į viena. Jis pareiškė: "Mūsų kariuomenė keletą kartų planavo žygiuoti šiaurės", ir paaiškino, kad tik draugingų valstybių intervencija juos sulaukė nuo to žygio.

• Bulgarijos įpėdiniu, kaip kai kurie stebėtojai sako, busias F. R. Kozlovas, buv. Leningrado KP sekretorius.

• Leonidas Koganas, žymus sovietų smuikininkas, atvyko septynių savaitių gastrolėms po JAV ir Kanadą.

• 20 mil. dol. paskolą Indonezijai pasiūlė komunistinė Kinija.

• Britų užs. reik. ministerijos bibliotekoje rasti dokumentai, iš kurių aiškėja, kad tuometinė Vokietija finansavo Leniją iki pat bolševikinės revoliucijos.

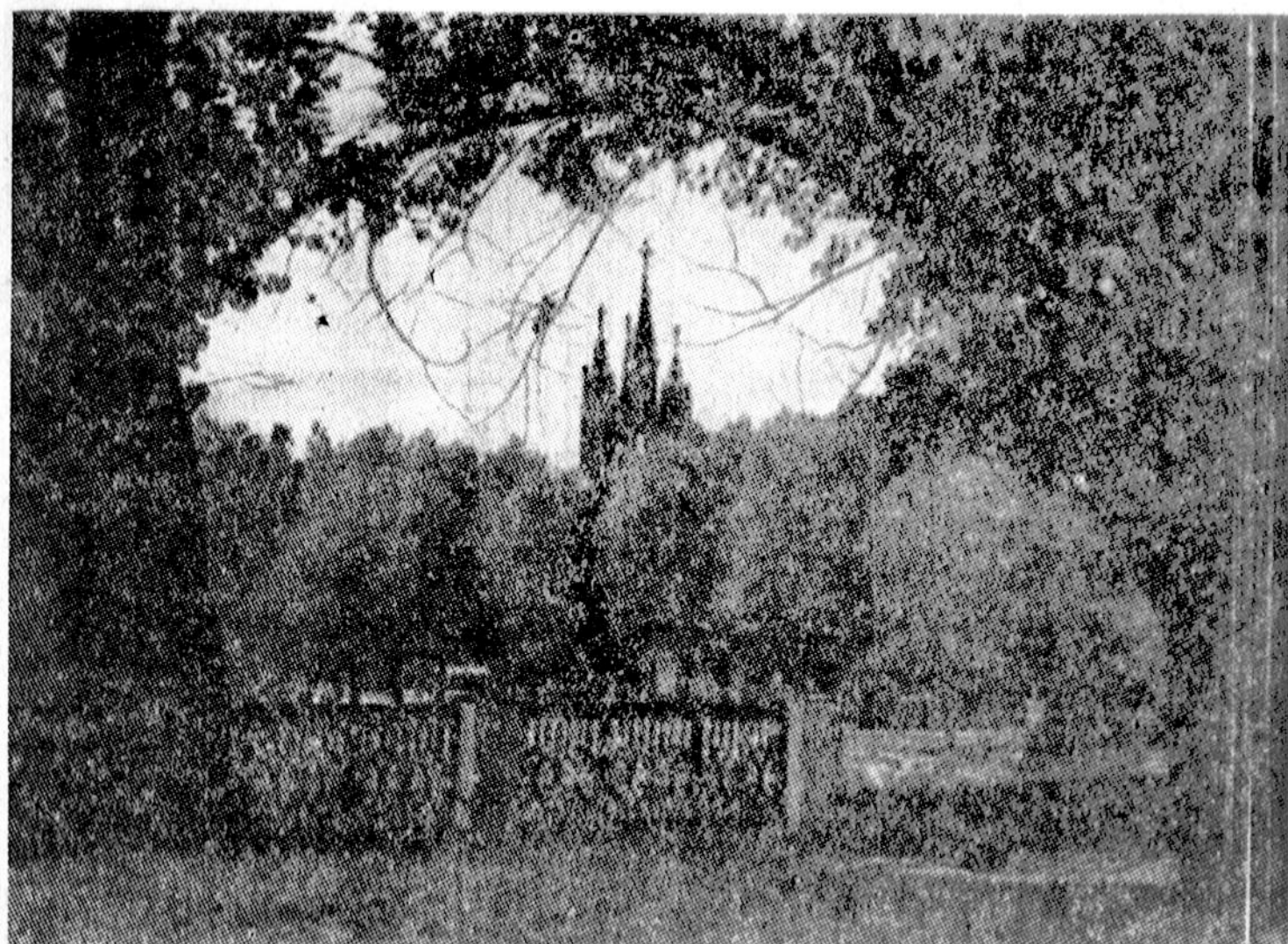
• JAV sprausminis lėktuvas buvo albanų aviacijos priverstas nusileisti Albanijoje, pranešė Titanos radijas. Atrodo, tai būsiąs lėktuvas, kuris gruodžio 23 d. paklydo ir dingę be žinios.

• Sovietų tariamasis pasiuntinys Rytų Vokietijai Puškin, gi tikrenybėje Maskvos komisar Rytų Vokietiją valdyti, atšauktas į Maskvą. Kol kas nežinia kas užims jo vietą. Taip pat spėjama, ar Maskva Rytų Vokietijos atžvilgiu keis politiką.

• 14,000 viešbučių yra Jungt. Amerikos Valstybėse, savo dydžiu įvairuojančių tarp 10 ir 3,000 kambarių.

NUO A. A. PREZIDENTO A. SMETONOS MIRTIES

sausio mėn. 9 d. suėjo 14 metų. Prezidentas yra miręs Clevelande ir palaidotas mauzolejuje.

Šio rudens vaizdas Vilniuje žiūrint į šv. Onos bažnyčią.

VILNIAUS TELEVIZIJOS STOTIS

(Žinios iš Lietuvos)

Prieš keletą mėnesių Vilniuje pradėjo veikti televizijos stotis. Ji, kiek iš "Literatūros ir Meno" aiškėja, šiuo metu teaptarnauja Vilniaus, dalį Kauno, Ukmergės ir Anykščių rajonų, nes Vilniaus programos būsiančios gerai matomos visoje Lietuvoje, kai būsiąs pastatyti Kauno, Šiaulių, Kupiškio ir Girulių retransliacijos punktai. Tada būsianti perduodama programa ir iš Leningrado, Talino, Rygos stočių.

Stotis veikia tik keletą valandų per dieną.

Programoje šiuo metu rodomi sovietiniai filmai, senos kronikos, gamintos kinoteatrams, operos ir baletų solistų pasirodymai ir pan. Kilnojamosios televizijos aparatus, kurių galima būtų perduoti reportažus ne iš pačios studijos, neturima.

Programų režisoriais paskirti V. Gruodis, A. Laučiūnas, anksčiau dirbė teatruose, dail. J. Vitutis, garso rež. V. Bičiūnas, vyr. operatorius A. Arminas.

LIETUVIAI Į KAIRĄ

Praeitą mėnesį iš Vilniaus į Egiptą buvo pasiųsta "grupė Lietuvos turistų". Jos sąstate buvo enkavedistas, dabar rašytoju vadinamas A. Gudaitis-Guzevičius, poetas A. Baltakis, dramaturgas V. Miliūnas, dail. J. Balčikonis ir kt. Kiek vėliau turėjo būti pasiųsta ir antra turistų grupė.

Atrodo, kad viena iš tų "turistų grupė" turėjo dalyvauti Maskvos šorežisuotame Afro-Azijos chore prieš Vakarų valstybes.

Tik ką gautame "Tėvynės Balsas" numeryje yra atspausa V. Miliūno įspūdžiai apie pasimatymą Kairo mieste su prancūzų literatūros profesorium A. Greimu. Yra ir pora nuotraukų, vaizduojančių tą susitikimą.

Lietuvoje, Vilniaus operoje, pagrindines roles dabar dainuoja lyrinis sopranas Elena Saulevičiūtė, buvusi Kipro Petrausko mokinė. Ji esanti 30 metų ir jau komunistų pakelta į nusipelnusių artistų luomą.

Kompozitorius Vytautas Klova, kurio opera "Pilėnai" Lietuvoje turi didelį pasisekimą, baigia rašyti naują operą "Vaiva". K-

*

Pažymėtina, kad 1952 metais Chruščiovas sukritikavo ir beveik išjuokė žemės ūkio duomenų apskaičiavimą prisilaikant kalendorinių metų, ir nustatė, kad visa žemės ūkio apyskaita būtų vedama ūkinis metus skaičiuojant nuo spalio 1 dienos iki rugsėjo 30.

Bet šiais metais tyliai, be jokių paaiškinimų, vėl pradėta viskas skaičiuoti nuo sausio 1 dienos iki gruodžio 31, tai yra sugrįžta prie senos, Chruščiovo kadai suniektintos tvarkos...

*

Vaiždai iš Hong Kong, kur matyti anglų statyti jų kolonijos naujieji pastatai. Komunistiniuose planuose Hong Kong turi būti įjungtas į Raud. Kiniją.

*

Published twice-weekly by American Lithuanian Press & Radio Ass'n. VILNIS, Inc. (Non-profit), 1272 East 71 St., Cleveland 3, Ohio. Telephone: HENDERSON 1-6344. Issued in Cleveland every Monday and Thursday. Editor: Balys Gaidžiūnas. Second Class Mail Privileges Authorized at Cleveland, Ohio. Subscription per year in advance: \$8.00. Established in 1915. Single copy — 10 cents.

Du kart savaitinis, leidžiamas VILNIES, Amerikos Lietuvių Spaudos ir Radijo D-Jos (Inkorporuoti), 1272 East 71 St., Cleveland 3, Ohio. Telefonas: HENDERSON 1-6344. Išleista Cleveland pirmadieniais ir ketvirtadieniais. Redaktorius: Balys Gaidžiūnas. Antros klasės siuntos privilegija suteikta Cleveland, Ohio. Prenumerata metams, iš anksto mokant \$8.00. Išteigtas 1915 metais. Atsk. Nr. kaina 10 centų.

Originalios idėjos

Mūsų ryšiai su Lietuvoje pasilikusiais

II

Pastaruoju laiku mūsų spaudoje pastebima poros mūsų gaminių vadinamųjų žurnalų (nors tai jau visai subrendę vyrai) akcija kalbamojo ryšio išplėtimo linkme. Juntama iš jų pusės priekaištų vadinamiesiems profesionalams, ortodoksiškiems politikieriams, kodėl jų toji akcija ligi šiol nesulaukė nei palaiminimų, nei prisidėjimo.

Manau, kad šį klausimą, kartą palietus, čia yra tinkama progą išsiaiškinti dėl tos akcijos. Visų pirma reikia pastebėti, kad tos privacios akcijos turinys žinomas tik iš prasišarimų, iš kurių galima spręsti, kad, gal pamėgus, darytų didžiųjų laikraščių atstovų pasikalbėjimus su Chrusčiovu, lyg ir interview forma kreiptis į vieną (ar keletą?) iš aukšto valdžios bei partijos pareigūnų, klausiant ar siūlant, 1) ar negalėtų dabar Lietuvoje leidžiamose žurnaluose spaudoje būti daugiau minimi ar recenzuojami šioje pusėje esančių lietuvių menininkų, intelektualų bei profesionalų pasiekimai, 2) ar negalėtų būti paskirta stipendijų, cionykščių lietuviams studentams studijuoti Lietuvoje, ir 3) ar bendruomenės New Yorko rengiamą festivalį (šalia seimo), kaip į nepolitinių įvykių, negalėtų būti atsižvelgti į Lietuvos kultūrininkų bei sportininkų delegacijos?

Niekas negincys, kad toks žygis, jei jis iš tikrųjų buvo padarytas, (o atrodo, kad buvo), yra drąsus ir originalus. Kitas klausimas, kiek jis tikslingas ir kiek jis pateisinamas principiniu požiūriu.

Sakyčiau, kad, jei tas kreipimasis įvyko forma, neįsivaizduojama, čia iš asmens su asmeniu, iš lietuvių su lietuviu kontakto rūmu, tai jis visai tvarkoje, net sveikintinas, paliekant rezervą tik dėl kai kurių pasiūlymų turinio. Tik su pastaba: turint galvą visą vieną ir kitą pusę esamas aplinkybės, tas kontaktas nei atvirai, nei pridengiant garšinamas spaudoje. O neįsivaizduojama, kad štai siunčiami ar jau išsiųsti kažkam tokie pikantiški klausimai bei pasiūlymai, na — dabar žiūrėsime, ką atsakys, arba, jei neatsakys, tai parodysim! Manau, kad net ir labai neįsivaizduojamas režimui asmuo, gavęs klausimus tokiu būdu, ir norėdamas negalėtų sau leisti ką nors atsakyti.

O jeigu toks kontaktas būtų buvęs užmegztas su kuo nors ne kaip su asmeniu, bet kaip su režiminės instancijos pareigūnu, tai, mano nuomone, jau ir iš principo tai negerai, nes tai būtų lyg iš mūsų laisvės kovotojų eilių išsiskyręs bandymas pradėti separatistą taikos derybas kapitalizmo pobūdžio sąlygomis. Aš nežinau, ar tokia forma buvo pavartota, bet jei būtų buvusi, tai ją reikėtų laikyti pavojinga. Žinoma, jos pavojingumas sumažėja dėka to, kad okupacinis režimas iš savo pusės tikriausiai neįsivaizduoja ir kalbas nei su paskirtais asmenimis, nei netgi su betkokia mažiau ar daugiau oficialia to režimo priešinku vadovybe. Todėl ir tokio pobūdžio kreipimais iš mūsų pusės į okupacinį režimą ar oficialius atstovus kaip tokius būtų tik

neprasmingas nusižeminimas ir beprincipiškumo demonstracija. Tikimasi, kad geros valios entuziastai tiek toli nenuėjo ir laikėsi tik lietuvių su lietuviu kontakto ribose. Tad sustotina tik ties pačiu keltųjų klausimų turiniu, kiek jis numanomas iš spaudoje matytų prasišarimų.

1) Būtų gražu, jei pavyktų ką nors Lietuvoje sugundyti daugiau rašyti apie svetūr esančių lietuvių kultūrininkų, intelektualų ir profesionalų pasiekimus. Bet, turint galvoje, kad Lietuvoje dabar yra tik režimo pareigūnų gaminama spauda, — ir čia reikia pabrėžti, kad ne kontroliuojama, o tiesiog patvirtinama, — nėra racionalių pagrindų tikėti, kad ta spauda, imty rašyti apie kokius nors mūsų pasiekimus. Sakyčiau, jei būtų, kad dabar jie jau pradėjo kada nekada parašyti apie mūsų tikrus ar tariamus pasiekimus. Anot Br. Railos, gerai, kad jiems tenai jau leista mus bent koliauti. Žmonės ir tame koliajime moka daug ką tarp eilučių paskaityti. Daugelis, ir iš nežemai stovinčiųjų, emė domėtis ir stengtis patirti daugiau apie tai, kas čia dedasi, negu tuose pakolijimuose paminima. Tą domėjimui patenkinti, tačiau, tiki vilties šiek tiek tenkinti tik įvairiais privačiais keliais, ir nereikėtų net kėsintis daryti tatau oficialiai organizuotais būdais. Todėl nereikėtų nei priekaištauti, kad organizuotieji centrai (ar "profesionalai politikai") laikosi nuosaliai nuo tos originalios privacios iniciatyvos.

2) Būtų dar įdomiau, jei bent keletas cionykščių studentų galėtų nuvykti metams kitiems pastudijuoti Lietuvoje, ir jei nors keletas studentų galėtų tuo pačiu tikslu atvykti čia. Bet turint galvoje tenykštę sistemą, yra aišku, kad tai galėtų įvykti tik valdžios kontrolėje, Maskvos ir Washingtono vyriausybės susitarimo pagrindais. Palikim nuosaliai tai aplinkybę, kad sovietinis režimas, puikiai numanydamas visas tokio studentų pasiekimo implikacijas, greičiausiai nedrįstų į tokia kombinaciją eiti, arba nebent tokia sąlyga, kad Maskva galėtų parinkti ne tik į čia siunčiamuosius, bet ir į ten vykstančiuosius. O jeigu jau eiti, tai turėtų įvykti vyriausybės susitarimu, kurio objektas turėtų būti studijavimas Lietuvos teritorijoje ir studentai iš Lietuvos teritorijos. Toks susitarimas savaime implikuotų, kad Jungtinės Valstybės pripažįsta Maskvai suverenumo teises į Lietuvos teritoriją ir ten gyvenančius žmones... Šio krašto vyriausybė ligi šiol griežtai laikosi to suverenumo nepripažinimo principo. Nejaugi mes galėtumėm prašyti, kad ji sudarinėtų tokią sutartį? Į tokį mūsų prašymą aš dar bent šiuo metu tikėčiausi tik klausimo iš Valskybės Departamento pareigūnų: "kas gi čia su jumis — ar jūsų galvoj kažkas apsisuko, ar jūs esat sovietinės tezės gynėjai?". Todėl ši idėja, man atrodo, net ir privačiai esamose aplinkybėse nekelintina, nebent sovietai tiek subliberalėtų, kad apskritai imty leisti išvažiuoti iš Lietuvos užsienin bet kam ir bet kokių tikslų, be valdžios įsikišimo.

3) Panašios implikacijos susidarytų ir su kultūrininkų ar

KAS ir KUR

• Chicagoje mirė knygnešys ir knygų leidėjas Jonas Rinkevičius. Jo pastangomis buvo išleistas pirmas lietuvių grožinės literatūros žurnalas "Vaivorykštė". Vėliau Vilniuje įsteigė "Svyturio" knygų leidyklą, kuri išleido apie 1,500 knygų, kurių bendras tiražas siekė 9,5 milijonų. Iki savo gyvenimo pabaigos, kiek tik pajėgė, sekė lietuviškos spaudos darbą, dažnai nepagalvėdamas ir visokių patarimų.

• Detroito BALF 76 skyrius centuriu 1957 metais yra pasiuntęs beveik \$5000.

• Dirvos atstovas J. A. Urbonas, iš Dayton, Ohio, ir šiais metais dviem tremtiniam Vokietijoje — J. Jakščiui ir J. Vaivadaui užsakė Dirvą.

• Šios žiemos pirmasis sniegas Kaune iškrito gruodžio mėn. 9 d., bet nesilaikė ir tuoj sutirpo. Ruduo pačiam Kaune buvęs gražus, bet iš daugelio Lietuvos vietų ateina žinios, kad buvę daug lietaus ir šalta. Esą daug supuvę bulvių.

• Gimtoji Kalba, Lietuvių Kalbos d-jos organas, bus leidžiama Kultūros Fondo. Ji pasirodys keturis kartus per metus, jos redaktorius komisijon pakviesti: Petras Jonikas, Antanas Salsys ir Pranas Skardžius.

• Ilgametis Okininko Patarėjo redaktorius Justas Strazdas dabar dirbąs vienam Dotnuos rajono kolūkyje.

• Dainininkas Stasys Baranauskas, kuriam keliose vietovėse buvo suruošti atsisveikinimo koncertai, į Vokietiją nevyksta. Kaip Sandara informuoja, iš Gary, Ind. ruošiasi persikelti gyventi į New Yorką.

• Lietuvių Fronto Bičiulių Los Angeles skyrius ruošia diskusijos sportininkų delegacijai atsiuntimui. Visų pirma, per daug naivu net užsiminti apie galimybę, kad sovietinis režimas siųstų tokias delegacijas, tegu ir ansamblių ar sporto komandų forma, į mūsų bendruomenės seimo festivalį, kaip į nepolitinių įvykių.

1941 metais Kauno kalėjime iš tardymo grįžęs vienas mūsų kameros draugas sakėsi gavęs nuo tardytojo sumščių į veidą. Už ką? Jis nežino. Tik tai atsitikė jam baikinant, kad jaunalietuvių organizacija buvusi nepolitine. Atvirai pasakysiu, kad mano pastaba tam bičiuliui buvo tik tokia: "Ko gi tu kito galėjai ir tikėtis už tokią kalbą".

Kiekvieno atveju, jei jau režimas atsiųstų tokią delegaciją, nors ji tik dainuotų, šoktų ir per kartis šokinėtų, vistiek ji būtų skirta atlikti režimui reikalingą politinį uždavinį. Mums, tiesa, nėra ko bijoti jų tokio bandymo. Mes irgi būtume tam pačia prasme politiškai ir mums būtų pakankamai galimybės kaip tik politinė prasme tas rungtynes laimėti. Jei tai būtų rungtynės su režimo išleistais pasižmonėti lietuviais, būtų sveikintina abiem rankom. Bet dabar tokios rungtynės, jei galėtų būti, tai tik su režimo patiektais eksponatais, kitaip sakant, tai būtų santykiavimas su pačiu režimu. O tai nei priimtina, nei prasminga.

Gerai, kad galvojama, kaip labiau prakiurdyti geležinę uždangą. Bet manau, kad esamos aplinkybės tuo tarpu tam išnaudotinos tik ryšių lietuvių su lietuvių galimybės, o ne laisvės kovotojų su Lietuva pavergusiu režimu. Lietuvių su lietuviu kontaktą dera suprasti koplaciūniais, koliberaliausia prasme, bet ribą, kur tas kontaktas perina įėjimą riešutauti su režimu, reikia rūpestingai ir atsargiai apčiuopti ir nuo tos ribos peržengimo principingai susilaikyti.

(V. Rastenio, LNT pirm. kalba Lietuvių Bendruomenės apylinkės susirinkime, Brooklyne).

SANTARIEČIŲ GYVENIME

TYLIESIEMS

Sunku prabilti į jus, tyluosius. Susirinkimuose jūs nešnekatė. Dažnai net neateinate, o sėdite namuose ir vartote knygas. Kaip ta bėsa mergaitė protingu veiduku, kurią būtime turėj susipažinti per paskaitą, o suradome namuose sėdinčią.

Jūs esate tas klausytojas, kuriam labiausiai norime kalbėti! Tylieji vieninteliai, kurie su pranta žodžių — tikrų, iš gyvenimo, kaip iš akmens, iškaltų — reikšmę ir svorį. Tylieji moka žodžius ragauti, kaip vyną, pažinti jų karštį — ar išspiauti. Ir todėl, kam tikrai svarbu, ką jis nori pasakyti — kalba visą mieliausią tyliesiems.

Bet kaip jūs paliešti, mieli bičiuliai, jei jūs neateinate išbandyti kitų ir prisipažinti prie savo — karštų ar karčių, prasmės ar pavargimo — pergyvenimų? Ir santariečiai dažnai tuščiaširdžiai, tuščiaprotai, tuš-

čiaširdžiai. Nesistebėkite, jei santariečiuose surasite žmogų. Nenusivilkite ir tada, jei rasite šį žmogų keistą ir, galbūt, sunkiau prieinamą, kaip kitų organizacijų narius. Santariečių kelias — nubrėžtas laisvės ir asmeninio įsipareigojimo savo tikėjimui principais, atstaus probleminiu gyvenimo pajutimu, nuolatiniais darbais ir sąžinės perkratymais — yra sunkesnis už kito žmogaus, lengviau ir paprasčiau gyvenimą priimančio.

Santariečiuose daugiau išgyvenama vienišumo ir visų kitų modernaus žmogaus problemų, kaip tarp jų, kuriems viskas atsakyta — arba kuriems bendrai nerūpi nieko klausiti. Rūpestis daro santariečius "sunkesniais" žmonėmis.

Ir štai kodėl, po anonimiškumo skraiste, rimtai ir atvirai kalbame jums, tyliesiems. Ir jūs esate "sunkūs" žmonės, nes neplūduriojate populiarumo kūdros paviršiumi, kartu su visų neišrėbtų ir nesrėbtinų sriubų riebalais. Jūs žinote žibėjimo nereikšmę. Pramatote žmogaus fadsidiskumo juoką, kurį kelia romantikai. Jums šviečia jūsų viltis.

Mes jums nieko kito negalime pasiūlyti, kaip tik dalintis savo svarbiųjų dalykų viltimis. Apie jas kalbame visada, kai tik išsilaisviname nuo reikalų agituoti: už knygas, už bibliografijas, už parodas ir konferencijas. (Beje, ar jau atlikote savo pareigas visais šiais atvejais?..)

Už gerus dalykus agituojame, bet tai vis dėlto nėra, apie ką su tavimi kalbėtume, jei justume, kad tu nori klausyti ir kalbėti apie tai, kas tau ir mums reikšminga.

Ką gi kita gali sąžiningai žmonės sąžiningai pažadėti, kaip tik rūpestį ir kito žmogaus rūpesčius?

Santaros Garbės narį
KAROLĮ DRUNGĄ,
jo Tėveliui mirus, nuosirdžiai
užjaučia ir kartu liūdi
Lietuvių Studentų Santara

• Kalėdų atostogų metu Santara suruošė dvi žiemos stovyklas: Rytiinių pakraščių studentų stovyklą įvyko Laconijoje, New Hampshire. Graži vieta ir puiki nuotaka veik pinai atpirkio sniego nebuvimą (slidinėti buvo galima vos pusdienį). Stovykloje buvo prarastos impromptu diskusijos apie studentės lietuviškus trūkumus. Mėgėdams smarkiai kaltino Petras Maleckas, Gabrielius Gedvila, Vladas Elkinas, o gryn su nemažesniu užsidegimu Brutė Danerytė ir Birutė Kapociūtė. Viduryje moderatoriaus pareigas ėjo Raimundas Mieželis. "Iškilmingą prakalbą" tarė Jonas Ulėnas. Naujaisiais lietuvių instrumentalinės muzikos "kūrinį" — simfoniją, sukomponuotą Algio Grigaičio ir skirtą L. P. ir D. N., perdavė Alfredas Jaknūnas. Stovykloje dalyvavo netoli 30 studentų. Vyriausiojo organizatoriaus pareigas atliko Vladas Elkinas.

Vidurinių vakarų stovykloje Caberfae, Michigane, dalyvavo mažesnis skaičius stovyklauotojų, tačiau slidinėjimo sąlygos buvo geresnės. Laisvoms diskusijoms vadovavo Zenonas Rekašius. Kiek teko girdėti, rytinių pakraščių stovykla praėjo geriau.

• Chicago Santaros skyrius ruošia žiemos vakarą šokių Lietuvių Auditorijoje sausio 18 dieną. Studentija kviečiama gausiai dalyvauti. Vakaro pravedimui sudaromos komisijos, kurioms vadovauja: Liudas Šmulskštys — technikei, Jonas Gibartis — spaudos, Leonas Narbutis — baro, Dalia Modestavičiūtė — bufeto ir Gražina Sabaliūnaitė — loterijos. Auditoriją žadama gražiai dekoruoti ir sudaryti jaukią nuotaką.

• Julius Šmulskštys įsijungė į gana jau gausų Santaros filistejų, bendradarbiaujančių Lietuvių Enciklopedijoje, būrį.

• Pasirodė ketvirtasis 1957 metų Santarvės žurnalo numeris. Akademiniame skyriuje Vytautas Doniča rašo laišką apie Freiburgo universitetą, atkreipdamas dėmesį ir į studentišką gerovę, vyravusią viduramžiais, kada, "vietinėms įgulos išvykos karan, studijai turėjo neribotą pasisekimą vietinių mer-

ginų tarpe." Peržvelgiamas "idėjinis frontas" lietuvių visuomenėje, dalinamasi ryškesniais užsilikusiais įspūdžiais iš "Lietuviškosios panoramos Tabor Farmoje" — ketvirtosios Santaros suvažiavimo. "Vistinėke per nakties posėdžiaujam visuomeninkai, skirstosi pareigomis, aptaria būsimus darbus, renka ir dalina pinigų... Skalbkykloje per nakties užia beveik klasiška bohema, vartydama baletą ir psichiatriją... Liberalas yra kiekvienas, kuris išpažįsta laisvę! — teigė dr. Juozas Girmius... Marius Katiliskis savo žmogiškai ir emiškai stilingais kareiviškais nuotykiams suraitė ir pačius rimčiausius doktorantus... Tokiam netikėtam antplūdžiui įvykus, stovyklos štabas gavo susirūpinimą neprašytomis nakvynėmis, ir "aktyvui" buvo nurodyta miegoti pamainomis, arba automobiliuose, arba visai nemiegoti... Kad, vaisingu lietuvišku pročiū, svečiams lovy nepirūktų". Negreit išsenka Tabor Farmos įspūdžiai!

PABĖGELIAI

Pabėgėlių įkurdinimo komitetui susirūpinę, kad Antrojo Pasaulinio karo metu prasižėjęs didelis pabėgėlių antplūdis į laisvus vakarų kraštus, vis dar nesibaigia. Štai Kalėdų savaitės iš Rytinės Vokietijos į Vakarų Vokietiją perbėgo 2445 vokiečiai.

Idomu, kad 1957 metais iš Jugoslavijos į Austriją ir Italiją pabėgo net 25,000 jugoslavai.

Taip pat pažymima, kad naujų pabėgėlių 1957 metais daugiausia turėjusi Austrija. Ir dabar ten jų dar labai daug, nors tais metais iš Austrijos į kitus kraštus ir buvo išvežta net 100,000 pabėgėlių.

Iš Vorkutos priverčiamojo darbo stovyklų, kaip N. Y. Times Varšuvos korespondentas praneša, rusai paleidę per 100,000 lenkų, tačiau vietinės lenkų staigos grįžusiems neduoda darbo ir pastogės.

STUDIJOS ORO ATMAINOMS KONTROLIUOTI

Specialus patarėjų komitetas pasiūlė prez. Eisenhoweriui pradėti oro tyrinėjimų programą, siekiant surasti piemones oro atmainoms kontroliuoti ir modifikuoti.

Jei sovietai laimėtų visos žemės oro kontroliavimo lenktynes, "pasėkos galėtų būti daug aisesnės, negu atominis karas", pabrėžė komiteto pirmininkas.

Komiteto kongresas įsteigė 953 m. tyrimai ir klasifikuoti žinioms apie oro atmainas, ypač apie dirbtinį lietu. Studijų komitete sakoma, kad esą įmanoma padidinti lietuais kiekį tam ikromis sąlygomis, tačiau reikėtų platesnių mokslinių studijų, ad ištyrus, kaip oro atmainas alėtų būti žmogaus kontroliuojamos.

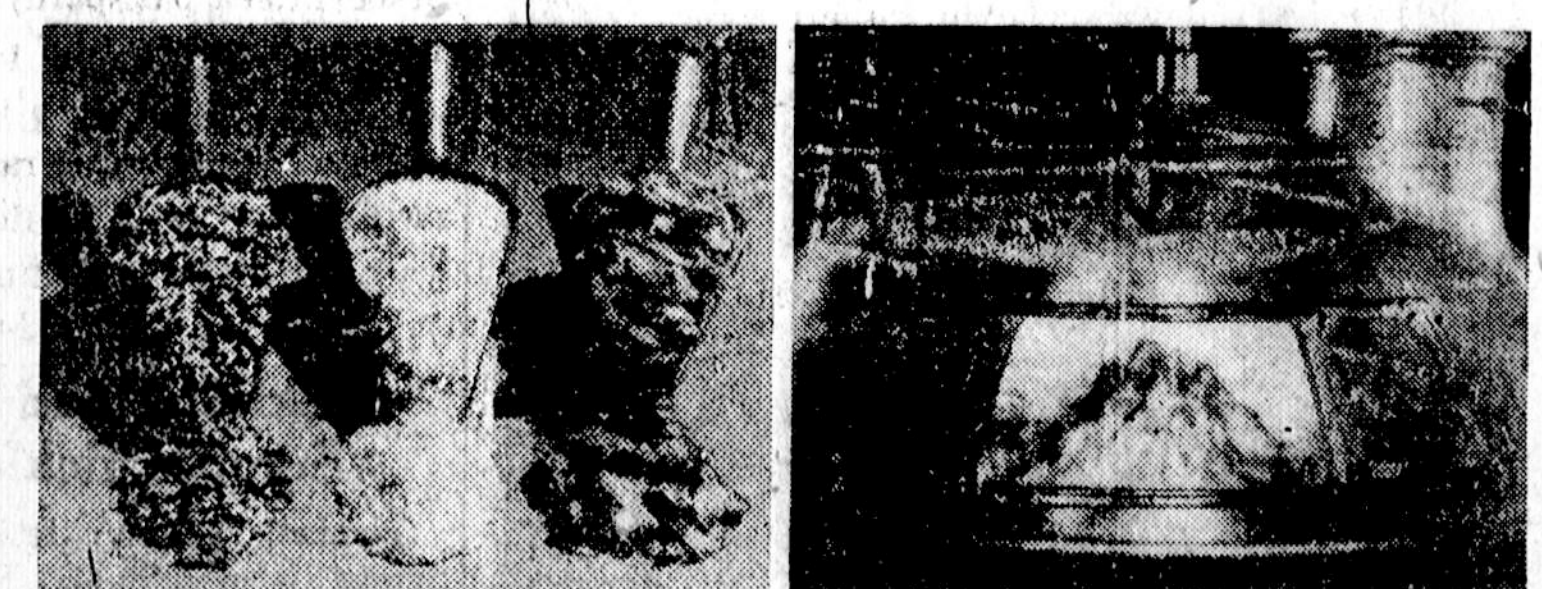
CHICAGOS GYDYTOJAI

Tel. ofiso PROspect 5-1717
Rezidencijos REpublic 7-7868
Dr. S. Biežis
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3148 West 63 St.
VAL.: 1-3 popiet ir 7-8 v. vak.
Trečiad. ir sekmad. ofisas uždarytas.
Sėdant. tik nuo 1-3 val. popiet.
Rezid. 3241 W. 63th PLACE

Tel. ofic'o EVERglade 4-7376
Tel. buto GRaceland 2-9203
Dr. Juozas Bartkus
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Nolvest Medical Center
2336 West Chicago Ave
Chicago 22, Ill.
VAL.: 1-3-30, 6-8-30 p. p. pirmad., antrad., ketvirtad., penktad., Tik susitarus trečiadieniais.
11-2 p. p. šeštadieniais

Tai ir yra, kodėl Stroh's turi gerą skonį kuriuo neprilygsta kitas Amerikos alus

GERIAUSI PAŽYMAI... Stroh's alus yra šis trys geriausi pažymiai: aukštinis miežių salyklos, baltis, ryžiai ir geriausias apyniai. Nėr ko stebėtis, jei Stroh's toks geras: lengvesnis, skanesnis, gaiviantis!

UGNIM VIRTAS... Joks kitas Amerikos alus neverdamas tiesiogine ugnimi. Stroh's yra Ameriko vienintelis ugnim verdamas... verdamas prieš 2000 laipsn., kad duotų geriausį skonį ir kitus pažymius!

Kam atidėt malonumą? Atidaryk Stroh's... pirk Stroh's... ragauk Stroh's!

Jums patiks
UŽ VIETINIS KAINAS!

Šviesesnis!

The Stroh Brewery Company, Detroit 26, Mich.

Dviejų karių atsiminimai

STASYS JAKŠTAS

Šiandien perverčiau Vokietijoje "Aušros" leidyklos išleistą savanorio Stasio Butkaus nepriklausomybės kovų atsiminimų knygą "Vyrai Gedimino kalne".

Ta proga tenka prisiminti, kad tokius atsiminimus jau yra visuomenei pateikę net du paties pulko kariai: div. gen. Stasys Raštikis ir vyr. pusk., Stasys Butkus. Koks supuolimas — abu Stasiai ir abu to paties pulko kovų meto kariai.

Raštikio kovos...

Div. gen. Stasiui Raštikiui, kaip iš atsiminimų teko patirti, mažiau yra tekę kovose dalyvauti, todėl nedaug ir tėra paskelbta tų kovų atsiminimų. Div. gen. Raštikiui laimingo likimo buvo lemta viskuo ir visur būti, o Lietuvos kariuomenėje prasižymėti net ligi aukščiausiojo jos posto. Todėl, kad ta dažnai nedėkinga lietuviškoji visuomenė būv. kariuomenės vado ir jo darbų nepamirštų ir kad ateityje klaidų nepakartotų, div. gen. Raštikis pasistengė dviejų didelį toms atsiminimuose priminti savo nuopelnus, autoritetingai atestuoti savo profesionalinių draugų ir kitų valstybės vadovų sugebėjimus, nusistatymus ir darbus. Juk, jei ne tie atsiminimai, visuomenė gal būtų ir primiršusi, kad Lietuva turėjo kariuomenę ir kariuomenės vadus.

Div. gen. Raštikio atsiminimai dėl paliestų temų gausumo mūsų visuomenėje yra plačiai pasklidę, kritikos įvertinti ir skaitytojo nevienodai pergyventi. Jie yra atliepę net nelaimingų Lietuvos krantus. Neseniai teko skaityti ok. Lietuvos reparačių komiteto pirmininko laišką, kuriame jis neįtikinamai Amerikos lietuvių, kad šis geriau suprastų buv. Lietuvos gyvenimą, ragina pasiskaityti, kaip jis rašo, div. gen. Raštikio raštus. Nieko sau. Žmonės pasakytų, patarnavo, kaip šakę palaikęs. Atseit, mešikiškai patarnavo!

Tiek užsiminus, tektų dar autoriui priminti, kad ukrainiečiai nebus patenkinti už Lemberg (Lwov). Porą kaimo gyventojai, kad jų vieton autorius perkėlė Zavičius, jaunaliuotvį, — kad jų pačių didelių daly užgožę, jį priešą — bolševikus, lenkus,

apdovanotas ne pirmo laipsnio žymeniu, bet "Trijų Liepsnų" žymeniu I laipsniu. Pyks kitų vaikų, kad jų tėvus perkrikštijo nesavais vardais...

Neabejotina, tie atsiminimai paskatins ir kitus keliamais klausimais pasisakyti.

Stasio Butkaus žygiai

Vyr. pusk. Stasio Butkaus kovų atsiminimai pradami Pirmojo Pasaulinio karo vaizdais, Lietuvos priešaušriu, o toliau seka Lietuvos laisvės kovų metai, atnešę tai pačiai Lietuvai Prisi-kėlimą.

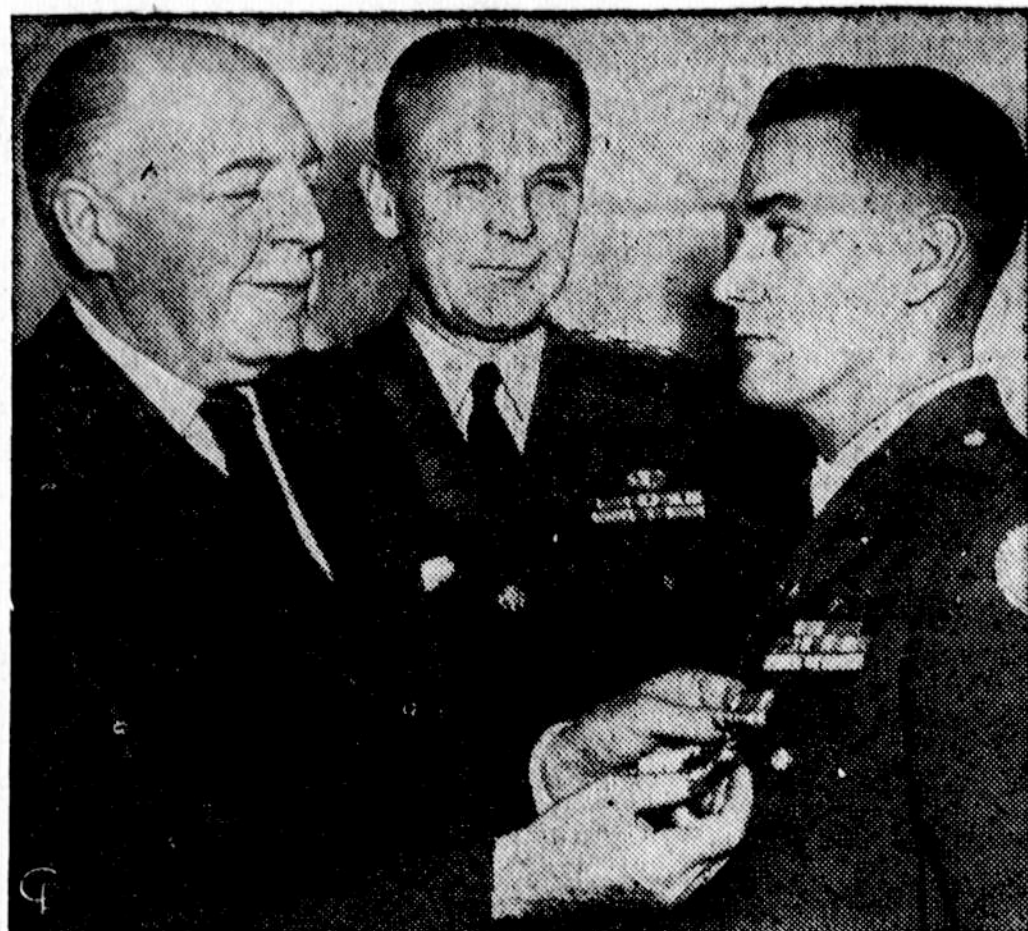
St. B. atsiminimai parašyti lengva, literatūrine ir gera kalba. Tarp kitko tenka pastebėti, kad šių atsiminimų autorius St. Butkus, narsiai kovęs su Lietuvos priešais, iš kovų išėjęs padabintas Vyties Kryžiumi, su kariuomene tiek suaugęs, kad ir laisvėje nuo jos neatitolo. Visą nepriklausomybės laiką jis dirbo karinėje spaudoje, organizavo savo kovų draugų ir net jiems vadovavo, o ir tremtyje būdamas nuo jų nepasitraukia.

Ir dabar, turbūt, neklysdamas galėtum tvirtinti, kad Butkaus daugiau sielos yra "Karyje", negu dabartinėje jo darbovietėje. O šie atsiminimai skaitytoji parodo, kad Butkus buvo karys ir savo dvasioj juo paliko.

Butkus atsiminimus skaitydamas, neįjuti autoriaus, o, rodos, tik matai prisikeliančią Lietuvos žemę, išdabintą kloniais, miškais, upeliukšiais ir kalvomis, matai brendančius dirvo-mis tada biednus, bet pasiryžusius savanorių būrius!

Rodas lyg ir tu pats karių krūvoje klampoji Lietuvos dirvas, perkopi kalvas, brendi balas, minkai sniego pusnis ir su užsidegusia širdim kulkosvaizdžio salvėmis palydėdamas, vėl priešą iš savo tėvų žemės, kur tu pats ir tavo brolis kalnelius išpuoš sodybomis, o dirvoje augins marios javų!

Butkus atsiminimų vaizdai ryškiai parodo tų laikų savanorių maisto, aprangos ir ginklo nepriklausius, tačiau su kokių didelių jautrumu ir begaliniu ryžiu pirmieji Lietuvos kariai stūmė Lietuvos didelę dalį užgožę, jį priešą — bolševikus, lenkus,

JAV armijos kapitonas J. E. Bowman (kairė) helikopteriu paskelbė 30,335 pėdų aukštį. Už tai Armijos sekretorius W. M. Brucker jam prisegė pasižymėjimo medali.

bermontininkus — už savo žemės ribų — už Vilniaus ir Dauguvos tolimųjų pakraščius, kur dar nebuvo nutilusi lietuviška daina, kur plačiai išsisklaidžiusios kaimų ir sodžių lūšnose skambėjo lietuviškas žodis, su moterys lietuviškas drobes audė ir baltino, kur, rodydami bočių piliakalnių, kunigaikščių piliis, tėveliai vaikams pasakė sekė, didžią praeitį kėlė ir laisvą ateitį pranašavo.

Ir ne tų savanorių, ne tų pirmųjų karių kaltė, kad didelė Lietuvos daly buvo sulaužytos jų nužymėtos laisvės gairės, suplėšytos vėliavos ir pavergti nuo amžių Lietuvos buvę miestai, miesteliai ir kaimų sodybos!

O kiek vargo pakėlė ir kiek ryžto parodė tie pilkieji Lietuvos kariai lauždami priešą užtvaras, nešdami gaires prisikeliančios Lietuvos riboms paženklininti, savo vergavusius brolius vienon tautos šeimon suvadinti ir draugėje atgimstančią Lietuvą kurti. Kai įsigilini skaitydamas to žygio atsiminimus, tai, rodos, lyg pradedi melstis už tuos, kurie krito kovos nebaigę, laisvės dienų nepamatę, su savo artimaisiais nepasidžiaugę. Nors mintimis perbėk padauguvio ir Vilniaus žemės kapines, ir pamatysi, kiek jų kryželiais paženklintų ramiai atgulę. O juk ne vienas jų nenuėjo ramiai mir-ti į kapines, kas krito pakrauju-syje, kita pervėrė kulka rasą brendantį, kitas vėl suklupo, brisdamas dirvą... Ar neįjuti, kad kiekvienas jų, kaip ir tu, buvo ne laiku užgesęs atskiras

svajonių ir tikėjimo pasaulis.

O kiek jų žygį užbaigusį pačioje jaunystėje grįžo be sveikatos...

Ne vienas jų, nelaimėi tėvynę ištikus, išėjo, kaip ir daugelis, tremties keliu, arba į Sibiro taigas! Tik retkarčiais kam teuz-eina mintis juos prisiminti ir paremti.

Ar pasauliui svarbu, kad kas kažkur suklupo, šandien "svarbesnis" tas, kas nugalėjo.

"Vyrai Gedimino kalne" išleisti skoningai. Tam, kas turi "daug rūpesčių" nepatarčiau tuoj skaityti, tačiau patariu įsi-gyti, nes ir labai primiršusiam savo tėvynę kartais ji kaip ašara išskyla mintyse ir tiek. Tada skaityk!

Kalbant apie St. Butkų, tektų vis dėlto pridurti, kad jį jau gerokai apkurtino miesto šaligatvio tauškenimas, kaip kadais žy-gis Lietuvos takeliais, miškais ir juodžemio dirvomis.

Lietuva, ...nes kiekvienoje dulkėj ten tu pats esi...

MARGUTIS

yra pats seniausias Amerikos lietuvių žurnalas. Jis išeina kiekvieną mėnesį — yra gausiai ilustruotas, turiningas, įvairus ir skaitomas su malonumu.

MARGUTIO metinė prenumera \$3.00.

Margučio adresas: 6755 So. Western Ave., Chicago, Ill.

KLAIKŪS ŽVILGSNIAI

(Užrašai, beskaitant dr. P. Ancevičiaus paskaitą apie pabėgusiu nuo Stalino Smetoną ir skubantį pas Staliną Voldemarą)

II. Gruodžio 30

Kompetentingų Hitlerio pareigūnų palaikimas ir nacinio laikraščio redaktoriaus palydėtas, mūsų pasakotojas atvyko vasarvietėn prieš šventaičio ežerą. Čia, SS karininko prižiūrimas, buvo laikinai apgyvendintas Lietuvos prezidentas su šeima ir keleta kitų lietuvių, iš bolševikų užplūstos Lietuvos pasitraukusių į šią klaidingą vietą. Klaidingą, — nes pas tų pačių bolševikų, nors ir nenuoširdžius, sąjungininkus.

Pasakotojas, tiesa, tenai nebesijautė klaidiai. Jo turėta jau gerų ryšių su anametiniais Vokietijos šeiminkais. Ir vasarvietėn atvykęs, jis informuojasi apie Lietuvos prezidentą kaip tik pas tą prižiūrėtoją, SS karininką. Informuojasi smulkmeniškai, ligi vidurnaktį. Bravo už sugebėjimą iš Varšuvos barikadų taip greit priesmesti ir puikiai įsitaityti pas nugalėtojus!

Išnaudok visas progas savo kraštui!

Tik pasakotojas sakosi negalvojęs ta prasme ką nors daryti. Kažkas kažką organizavo, galvojo apie kokios nors pagalbos

ar bent užtarimo ieškojimą... Pasakotojas realistas. Tokių fantazijų nesivaikė. Jis sako:

"Mane už vis labiausiai tada įdomavo klausimas, kaip mano gimtasis kraštas išnyko iš nepriklausomųjų valstybių tarpo ir kodėl jis taip, o ne kitaip išnyko".

Tik smalsus ir šaltas stebėtojas. Toks stebėtojas gal ir galėtų būti objektyvus. Jis saviškai objektyviai ir stebi toje klaidingoje būklėje atsidūrusį Lietuvos prezidentą. Jis jam gi ne prezidentas, o tik "iš diktatoriškos valdžios aukštybių likiminių audrų išstumtas bėglys". Mato jis girgždančiais vasarnamio laiptais nusileidžiantį žmogų. Ir fotografuoja: "Jo plaukai buvo pasišiaušę, barzda žilstelėjusi, veidas išvargęs ir be jokios ypatingos išraiškos. Atrodė kaip koks vaiduoklis, dalyvaujantis kokio tai misterioj".

Misterijos esmė (dėl kurios tada tiek mūsų buvom virtę "kaip kokiais vaiduokliais") fotografu objektyvan nepatenka ir dėl jos jis nesisieloja. Jeigu sielotųsi, vargu ar esesininkai leistų jam čia dairinėti...

Bet daugiau kaip dešimtmetis

kovos(?) prieš tą žmogų, vestos iš brolių lenkų stovyklos, visgi atsiliepia. Kam gi nebūtų smagu matyti priešą nugalėtą, net jeigu ir kitų nugalėtą! Tad ir matome sceną:

"Atsisukau, atsiremiau į šeiminko raštinės stalą ir įbedęs akis sekiau besitartinantį lėtu žingsniu Antaną Smetoną, susikirsdamas su jo klaidiu žvilgsniu ir tirdamas jo veido išraišką, lyg norėdamas atspėti jo išgyvenimus ir mintis".

Vaiduoklius esąs trečias, tos scenos stebėtojas. Matau du žvilgsnius. Vieną klaidų savo simastymu, nerimu, klaidioje nežinioje paklydimu. Kitą, atsiremų į šeiminko stalą, — klaidų ciniškumu. Iš viso — klaidi scena...

Bet ji keičiasi. Šeiminkas dosto vokiečio nacio pažūras į Lietuvos prezidentą. Negeras jis buvęs naciams. Fiureris esąs pergeros jam širdies...

Pasakotojas išmintingai su šeiminku nesiginėja. Nes kas žino, kokios tas būtų nuomonės, jei žinotų, iš kur ir kaip į šis svečias pas jį atsirado...

Skeptikas

(Bus daugiau)

Dabar pats laikas užsisakyti DIRVĄ!

GENERAL PARCEL & TRAVEL CO., INC.

135 W. 14th St., New York 11, N. Y. Tel. CHelsea 3-2583
(Licensed by USSR)

SPECIALIU SUSITARIMUSU INTURISTU

GENERAL PARCEL siunčia siuntinius į visas SSSR dalis ir Lietuvą.

Tiktai NAUJUS DAIKTUS galima siųsti.

Siuntinius galima atnešti asmeniškai arba atsiųsti paštu. Kai tik siuntinys gaunamas, mes išsiunčiame gavimo patvirtinimą (su prisiųstų daiktų sąrašu) ir pranešame kiek atseis persiuntimas.

SIUNTINIAI IŠSIUNCIAMI PER 48 VALANDAS.

Po kelių dienų jūs gausite pašto įstaigos kvitą ir kada siuntinys pasieks adresatą — kortelę su adresu parašu. Visos išlaidos, įskaitant muitą, apmokamos čia.

JŲSI SIUNTINYS TIKRAI YRA DOVANA.

Kiekvieno siuntinio pristatymas garantuotas.

Jūsų patogumui mes pasiūlome didelį pasirinkimą medžiagų, odos, drabužių, avalynės ir geriausias rūšies valstų preinamomis kainomis.

MAISTO PRODUKTUS NEGALIMA SIŪSTI SU KITAIŠ DAIKTAIS.

Išstaiga atidaryta kasdien 9—6; sekmadieniais nuo 9 iki 4 val.

Mūsų klientų patogumui mes atidarėme skyrius šiuose miestuose:

900 Literary Rd.
Cleveland 13, Ohio
Tel. TOWer 1-1461

11339 Jos. Campau
Detroit 12, Mich.
Tel. TOWnsend 9-3980

632 W. Girard Ave.
Philadelphia 23, Pa.
Tel. WALnut 5-8878

PAKARUOKLIŲ MAIŠTAS

Ištrauka iš netrukus išleidžiamos J. Girdžiaus-Klausučio knygos "Raudonieji Viduramžiai"

SPRENDIMAS

Bet kagi — ir geriausiame spektaklyje geriausiame tenorui pasitaiko "pagauti gaidžiuką". Nepaisant "išpažinčių" absurdiškumo, visi kaltinamieji laikėsi jiems priskirtos rolės iki galo. Jų entuziazmas nepavargo ir visi jie išpildė "normą". Jie šaukėsi patys keršto prieš save: išsivadino šnipais, išdavikais, provokatoriais ir žulkiais. Kiek tik įstengė, gyrė savo budelius ir žemino savo garbę, asistavo prokurorui Alapy ir, kaip tikri donkichotai malūnus, puolė nurodytą taikinį — Tito. Štai, kaip apsiutojęs kaukė kaltinamasis Szoenyi:

"Prakeiktas tasai Tito ir jo gauja. Derybose su mumis jis pats nusiėmė kaukę, atvirai kalbėjo apie liaudies demokratinės santvarkos nuvertimą, nesibaidė nė šlykščiausių nusikaltimų. Gerbiamasis teisme, ir aš buvau tokių pragaištingų planų talkininkas. Pažvelgus į mano nusikaltimus per didžiausio nusikaltėlio Tito veidrodį, — tegul mano nusikalstama veikla nesumažėja".

Andras Szalay paskutiniajame žodyje pareiškė:

"Ir aš buvau bendrininkas anos išdavikų klikos, Tito gaujos: tapau šnipu, žmogžudžiu bei išdaviku gaujos nariu... Be iliuzijų laukiu teismo sprendimo..."

Nekitaip ir Milan Ognjevič:

"Tito gauja išnaudojo mano sunkią materialinę padėtį ir įtraukė mane į samok-

lą..."

Kariuomenės maršalas Palfy, atseit, Oesterreicheris:

"Gryna teisybė, kad aš įstojau į partiją: vien tik tikslu patogiai užmaskuoti savo šovininistines, fašistines pažiūras. Kaltinu ne tik save, bet kartu Tito gaują ir jos darbdavius, amerikų imperialistus".

Kaltinamasis Bels Korondy giliu "gailėsčiu" pareiškė:

"Man buvo davę uždavinį suimti vyriausybės narius: ministerius Rakosį, Farkasą, Geroe, ir juos likviduoti. Prašau teismo nepamiršti šios aplinkybės, svarstant mano sprendimą..."

Kaltinamasis Pal Justus mūšėsi į krūtinę:

"Aš neišsisukinėsiu, nemanau savo nusikaltimų mažinti... Mano sunkiausias nusikaltimas yra tas, kad jugoslavų įsakymu, paties vilniaus reikalų ministerio Rankovičiaus patvarkymu, užsiėmiau špijonažu ir vykdžiau išdavikišką darbą prieš Vengrijos liaudies respubliką".

Tik vyriausias "samokslininkas", Laszlo Rajk, užbaigos žodyje kalbėjo suktai ir sujauktai. Jis dar kartą įsakmiai pabrėžė bylos metu nekartą tartą mintį: "viską ką daręs, daręs savo atsakomybe, niekieno neregimas, iš įsitikinimo. Bet į pabaigą ir jis neiškentė neįvykdęs prokuratūros nustatytos "normos":

"Šiame sąryšyje tačiau turiu pasakyti, kad iki tam tikro laipsnio tapau Tito politikos įrankiu. To paties Tito, kuris seka Hitlerio pėdomis, kurio planai Balkanuose ir Rytu Europoje yra — fašistų planai. Iš esmės tad sutinku su liaudies prokuroro išvedžiojimais..."

Vadinasi, "iš esmės" sutinka — tik iš esmės... Taigi, — ne su viskuo? Tai savotiška sensacija juo politinių bylių istorijoje. Tačiau ir šis beviltiškas pasipardymas baigėsi išvargusio žmogaus rezignacija:

"Kaip tik todėl čia pareiškiu, kad iš anksto priimu teismo sprendimą kaip teisną..."

Menką ir beviltišką pasipardymą betgi tektų vertinti kaip reto drąsumo pasireiškimą: eretikai juk turi atgailoti be sąlygų. O gal tam pasisakyme prieš Tito yra dar kitų motyvų? Yra. Rajkas, kaip ir Kostovas Bulgarijoje, buvę tikrai linke į "tautinio komunizmo" nuodėmę. Tačiau, ar Tito buvo "tautinio komunistas"? Ir taip, ir ne. Pradžioje jis buvo ždanovo šalininkas, t. y. ypač žiaurus "kairysis". Stalino neapykanta ždanovui netęcia padarė Titą "tautiniu atskalūnu". Rajko akyse betgi jis liko "kairiuoju", t. y. priešu. O kas dar svarbiau, — Jugoslavija yra Vengrijos kaimynė. Jugoslavijoje yra didelė vengrų mažuma. Dešinysis nukrypėlis Rajkas, tautinis komunistas, tat turėjo priešais nemėgti Tito. Bet pakorė jį, kaip tyčia, lyg Tito agentą. Nežinomi ir nesuvokiama yra "neklystančios kompartijos" keliai...

Toks buvo Laszlo Rajk, Stalino aukos, asmeniškio Rakosio varžovo dėl valdžios, paskutinis gyvenimo epizodas. Rehabilituojant

Rajką ir bendrus, komunistų partijos organas "Szabad Nep" 1956 m. spalio 6-os dienos numeryje rašė:

"Daugelis vengrų komunistų savo kanikinio mirtimi įrodė, kad komunistai nėra didesnio ir šventesnio dalyko už darbo žmonių ir tėvynės laisvės interesus. Rajko ir jo draugų tragedija slypi tame, kad mirties sprendimas jiems buvo įvykdytas liaudies ir socializmo vardu — nors jie dar ir mirties valandoje buvo ištikimi partijos, liaudies ir socializmo kovotojai".

Vadinasi, tragedija ta, kad komunizmo vardu pakarti komunistai? Kurie gi dabar tikri komunistai? Budeliai ar pakaruokliai? Pagal paskutinį "neklystančios" partijos žodį, pakaruokliai buvo tikri komunistai, o budeliai — svolačiai. Dedamasi net, kad tai būvę aišku iš pat pradžių. Kyla tad klausimas: kodėl jie prisipažino? Kodėl taip akiplėšiškai buvo meluota? Kodėl taip nusizēminta? Iš kur tas "entuziazmas", — juk jie turėjo žinoti, kad sumokės galva. Šis klausimas lieka neatsakytas. Mat, nėra galimybės paklausti ir gauti atsakymą iš pakaruoklio. Tačiau prie to klausimo dar teks grįžti.

Užbaigiant Rajko bylos nagrinėjimą, meskim dar žvilgsnį į tų "ištikimų partijos kovotojų" liūdną galą.

Laszlo Rajk, Tibor Szoenyi ir Andras Szalay buvo pakarti Budapešto centrinio kalėjimo kieme 1949 m. spalio 15 d. anksti rytą, dar prieš auštant. Pirmame aukšte, vienukėje, nuo riksmo ir akinančios prožektorių šviesos pabudo moteris kalinė, kuri siaubo krečiama buvo savo vyro mirties liudininkė: prieš savo norą ir nę nežinodama,

kas kieme darosi.

Darėsi štai kas:

Kieme stovėjo trejos kartuvės, viena šalia kitos: paprasti mediniai kuolai su geležiniu kablų vjršuje, per kurį nuleista virvė. Atvedami mirties kandidatai — užrištomis akimis ir ant nugaros supančiotomis rankomis. Jie pastatomi ant taburetės, ir užneriama kilpa ant kaklo.

Budelis Geza dirba be pagalbininkų. Jis profesionalas. Išgirdęs komandą: "Geza, įvykdyti teisingumą", — jis skubiai, beveik tuo pačiu momentu parversdavo visas tris taburetes, ant kurių stovėjo miriop nuteistieji.

Korimo procedūra remiasi tuo, kad krentantis pakaruoklio kūnas kristų žemai ir pirmu kritimu sulūžtų aukos stuburkaulis. Bet "specialistai" budeliai žino dar sadistiškesnį būdą: neleisti aukoms žemai nukristi. Tą būdą Geza taikė ir čia: kariamųjų kūnai nenukrito žemai — jie buvo smaugte užsmaugti. Trūkčiojo kojos keletą keletą centimetrų virš žemės, atramos ieškomamos, ir mirtis ateidavo daug vėliau.

Geza šita procedūra ne naujiena. Jis viską stebėjo mokyto eksperto akimis. Kai būdavo labai gerai nusiteikęs ir pagailėdavo kurio pakaruoklio, tad griebdavo jo kūną, visu svoriu ant jo pasikabindamas ir tuo būdu jam sulaužydamas stuburkaulį.

Bet tik tada, kai būdavo gerai nusiteikęs.

Laszlo Rajką kariant, Geza nebuvo gerai nusiteikęs.

(Pabaiga)

Vokiečių karinė slaptoji žvalgyba paskutiniojo karo metu

SOVIETŲ RUSIJOJ

Atpasakoja L. S.

Pirmieji kariai buvo estai...

Pasibaigus tai akcijai, dalis jos dalyvių grįžo į gimtąsias vietas ir ten, aišku, pasakojo savo pergyvenimus. Tas greitai pasklido visoje tautoje. Faktas, kad pirmieji kariai įžengė Estijon buvo estai ir, kad jie pirmutiniai pradėjo vadavimo darbą, labai draugiškai nutiekė visą tautą tos operacijos vadovybei, ypač jos vyriausiam komendantui — vokiečiui.

Tas atsiliopė ir vėliau, kai vokiečių politiniai sluoksniai atmetė estų pasiūlymą, suformuoti atskirus tautinius dalinius. Politikai nenorėjo estų tautai duoti galimybę pačiai prisidėti prie savo laisvės kūrimo, kad vėliau nestatytų "nepatogių" reikalavimų. Vedant tokią trumparegišką politiką, estų tauta vidujiniai vis labiau tolo nuo Vokietijos. Tačiau buvęs senasis draugiškas ir pasitikėjimas karinės vadovybės asmenimis liko nepalietas. Taip pat ir šie stengėsi estus neapvilkti.

Žinios iš Rusijos vidaus

Nežiūrint visų sovietų apsaugos priemonių, karo metu turėta tam tikrų šaltinių, kurie teikdavo žinias iš Rusijos vidaus, ar bent tvirtindavo, jog informacijos iš ten ateina. Vienas iš domiausių atsitikimų, — tai karinės slaptosios žvalgybos patikėtinio, vėkusio Klatt vardu.

Vokiečių karinės slaptosios žvalgybos Vienos skyrius karo pradžioje turėjo visą eilę labai gerų agentų, dirbusių Europos pietryčiuose. Dalis jų buvo žydai arba žydų kilmės. To skyriaus viršininkui — pulkininkui grafui Marogna Rewitz, nežinūrint įvairiausių iš partijos pusės daromų sunkumų, pavyko juos ilgą laiką dengti.

Geriausios Rusijos žinių agentas

Geriausias tų agentų buvo Klatt. Jis prisipažindavo esąs pusiau žydą. Klatt parūpindavo nepaprastai vertingą, jei jau nesakyti — sensacingą, medžiagą apie Rusiją. Šaltiniai iš kurių jis ją gaudavo liko niekad neišaiškinti. Kol Klatt dirbo Sofijoje, jis tvirtino žinias gaunąs radijo kelių tiesiai iš Rusijos ir turįs bendradarbių net Kremiaus radijo skyriuje.

Tas neatitiko teisybei. Tomis dienomis, kuriomis pagal Klatt, jis gaudavo informacijas, radijo sekimo skyrius negirdėdavo iš viso jokio "siuntimo". Taip pat pasirodė neteisingi jo vėlesnieji įtikinėjimai, kad jis žinias gaunąs iš rusų pasiuntinybės Sofijoje.

Tie įtarinėjimai jam nepakenkė, nes gaunamos informacijos pasirodėdavo teisingos ir labai svarbios. 1943 m. Klatt persikėlė Budapeštą. Čia pasikartojo senas žaidimas. Jis nurodėdavo vis kitus žinių šaltinius, bet nei vienas jų nebuvo teisingas. Kai 1944 m. vasario mėn., po Canaris atleidimo, vokiečių karinė slaptoji žvalgyba įmėta naujai performuoti, atrodė, jog Klatt padėtis pasidarė beviltiška. Betgi šis gabus vyras vis sugebėdavo išsisukti, nes įstengdavo įrodyti, kad jo informacijos esančios geriausios.

1944 metų pabaigoje atitinkamo centro skyriaus šefas, Schellenberg, norėdamas reikalą išaiškinti, užvedė tarnybinių bylų. Susidarė dvi karinės slaptosios žvalgybos karininkų grupės. Viena jų — Klatt grupė, kita gi tvirtino jį esant rusų agentu. Šie duoda tik dalį teisingos medžiagos, kad vokiečių žvalgyba būtų suklaidinta ir galvotų, jog visos informacijos esančios tikros. Atitinkamu momentu rusai per Klatt pastatysią pinkles ir vokiečiai būsią apgauti.

Schellenberg, kurs iš viso nemėgo savarankiškai ir griežtai spėsti, paėmęs kelis Klatt pranešimus nuvyko pas Generalinio štabo viršininką generolą pulkininką Guderian ir šio paklausė, ar kariuomenės vadovybė laiko tą medžiagą vertingą. Guderian žinojo apie tuos pranešimus ir oficialiai pareiškė Schellenbergui, kad būtų neatsakomą šio šaltinio nustoti, nes visos žinios, o ypač apie sovietų aviaciją, esančios nepaprastai svarbios ir neturi lygių.

Lygiagrečiai su tuo procesu žvalgybos Vienos skyrius norėjo būtinai patirti jo žinių šaltinius. Tam tikslui priskyrė jam vieną savo leitenantą, kurs greitai šį tą sužinojo. Kaip toli tas siekė, sunku pasakyti, betgi 1945 metų pradžioje tas leitenantas tvirtino turįs savo rankose visus siūlus. Tuo remiantis Klattu nebesirūpinta ir jis tapo perduotas Vienos gestapo skyriui.

Pasirodė, jog tvirtinimas, kad Klatt esąs rusų agentas, yra be pagrindo. Artėjant Raudonajai armijai jis "maišė dangų su žeme", kad tik būtų išleistas iš Vienos, nežinūrint jai, jog tuo jis rizikuoja pakliūti į KZ. 1945 m. kovo mėn. prašė žvalgybos kapitono, kurs jį visą laiką Vienoj globojo, kad šis kaip nors jį užtartų ir išgabentų iš miesto dar prieš rusams ateinant. Schellenbergo įgaliotinis įsakė, savo šefo neatsiklausęs, Klatt pasiūsti į vakarus. Lydinčiam karininkui "patarė" pakelti jį paleisti.

Atsidėkodamas už išgelbėjimą Klatt pareiškė: Po kelių dienų Aspern aerodrome tegu kas duotu slaptažodžiu užkalbina japoniškai išrodantį vyriškį, kurs keliauja Švedijon. Tegū su juo sutaria, kam ateityje šis turi Klatt vietoje savo informacijas perduoti.

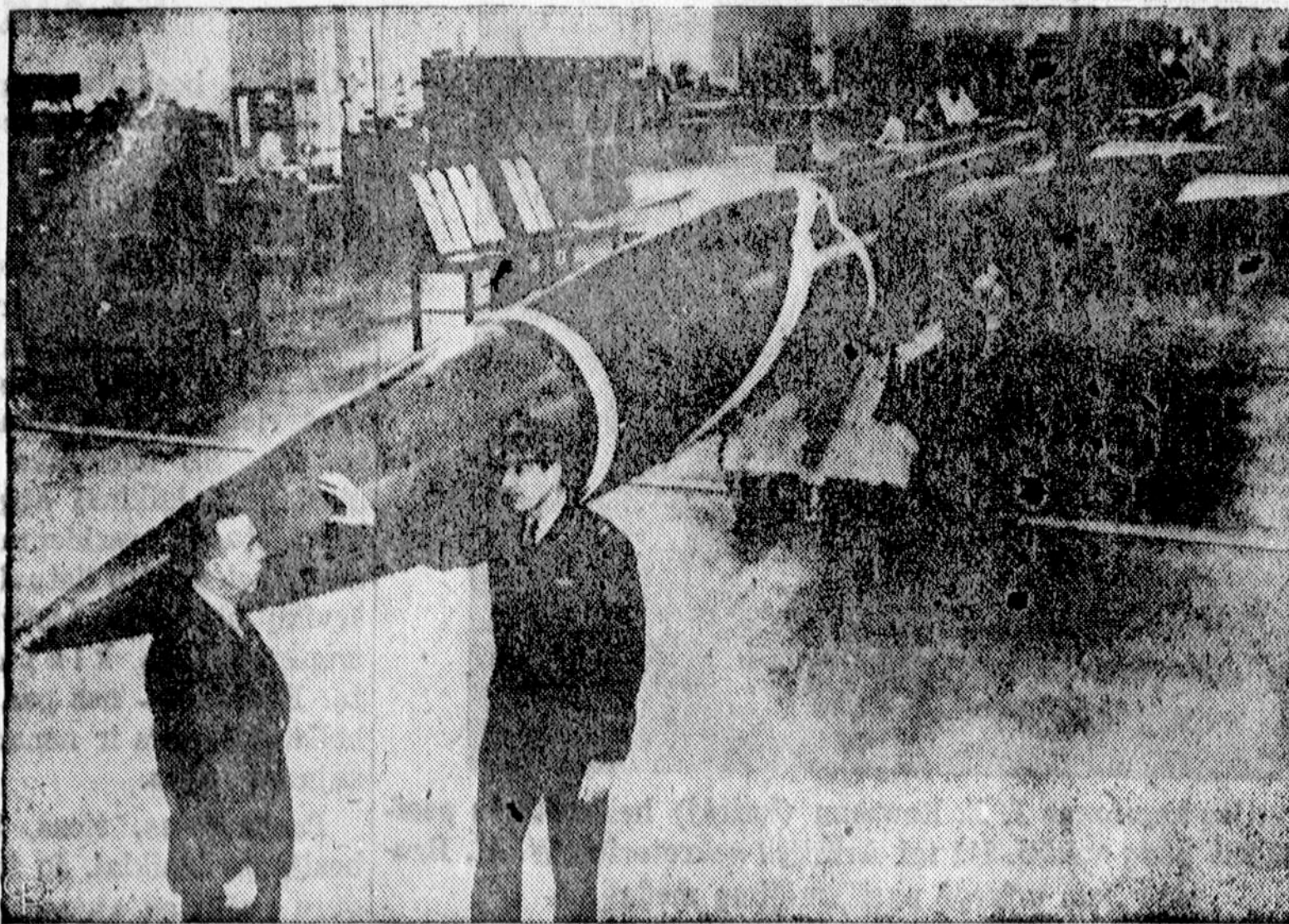
Dėl karo veiksmų eigos su tuo japonu nebeteko susitikti. Bet yra beveik tikra, kad tai buvo žinomas japonų žurnalistas, kurs dirbo savo krašto slaptajai žvalgybai.

Betyrinėjant tą paslaptinę žinių šaltinį, paaiškėjo, kad Klatt ir šis japonas jau ilgą laiką vienas kitą pažinojo dirbdami savo "profesinį" darbą Balkanuose. Japonas parūpindavo informacijas apie Rusiją: — jis jas gaudavo iš Turkijos. Klatt iš jo tas žinias nupirkdavo ir parduodavo kaip savas. Informacijų šaltinio jis nenorėjo išduoti, nes bijojo, jog tada nebebūsiąs reikalingas.

Klatt galėjo už žinias brangiai mokėti, nes be žymios dolerių sumos, kurią gaudavo iš vokiečių, jis turėdavo daug pajamų iš nelegalaus deivizų biznio. Būdamas agentu-patikėtinu tokiame uždarbiui turėjo daug progų.

Schellenberg, vėliau sėdėdamas kalėjime, patvirtino savo kameros draugui tą teoriją ir nurodė net keletą pavyzdžių iš Klatt ir oficialių japonų pasiuntinybės pranešimų, kurie turėję labai daug panašumo.

Pilnai tas niekad nebepaaiškės. Tačiau jei tuos pranešimus aukštai vertino tokie asmenys kaip Marogna, Canaris, Schellenberg ir Guderian, tai jie tikrai yra buvę vertingi.

Naujosios JAV raketos Bomarc, pirmas gamybos pavyzdys. Ji gaminama Seattle, Wash. Ji skirta gynybai prieš priešų oro jėgų puolimus.

Sprausminiai lėktuvai, vairuojamos raketos ir satelitai

Raketų ir sprausminių lėktuvų gimimas

J. RAMUNIS, Capt. USAF (MC), Flight Surgeon

Raketos principas yra jau labai senas ir gal vienas iš seniausių principų, pritaikytas moderniesiems reikalavimams. Čia parenkama medžiaga, kuri palyginti lengvai oksiduojasi — paprastai sakant, dega, jungiasi su deguoniu ir pavirsta dujomis. Šios dujos užimdamos didesnę tūrį, veržiasi lauk pro tokios raketos "uodegą" ir, pagal Newtono fizikos dėsnį, stumia kūną pirmyn lygiai tokia pat jėga, kuria jos veržiasi lauk priešinga kryptimi. Tai ir viskas. Daugiau jokių "paslapčių" čia nėra.

Jei tokia mašina gabenasi kartu su savimi ir visą tą deguonį, kuris reikalingas tam savos rūšies "degimui", tai mes turime tikrą raketą. Jei tas deguonis, reikalingas degimui, yra imamas iš aplinkos oro, tai mes turime sprausminį lėktuvą.

Kaip matome, skirtumas tarp raketos ir sprausminio lėktuvo nėra didelis: jis yra tik tame, iš kur deguonis yra imamas. Praktiškai tas skirtumas tampa daug reikšmingesniu, nes sprausminis lėktuvas yra savotiškai "pririštas prie žemės" — teisingiau pasakius, prie žemės supančios oro atmosferos — iš kur jis imasi deguonį. Gi raketa yra ta prasme "palaidi".

Visa pažanga vystėsi ir vystosi gana ribotoje plotmėje: kaip pagaminti tokį lėktuvą ar raketą, kuri sukeltų mažiausią pasipriešinimą, "nerdama" per "oro okeanus"; kaip rasti ir pagaminti pakankamai lengvą medžiagą tokio lėktuvo "griaučiams"; ir, pagaliau, kokią "varomąją medžiagą" naudoti, kad ji būtų galimai lengvesnė ir tuo pačiu metu duotų galimai didesnę varomąją jėgą. Labai artima problema yra ir ta, kaip bei iš

kokios medžiagos pagaminti tokio lėktuvo ar raketos motorą, kad naudojamoji "degamoji medžiaga" būtų kuo geriausia, kuo taupiausiai sunaudota, kad ji degdama nesusprogdintų paties lėktuvo, ypač jo motoro, kad ji tokio motoro nesudegintų.

Vokiečiai, pirmieji praktiškai pritaikę šiuos dėsnius skraidymui, padarė vieną iš didžiausių techninių prasilaužimų. Pirmieji jų "rakiniai lėktuvai" pasirodė dar prieš karą, 1939 metais; jie buvo gaminti Heinkelio fabrikuose, kurie ir toliau tobulino šios rūšies lėktuvų gamybą karo metais. Dėl dar ir šiandieną nežinomų priežasčių, Luftwaffe neatkrapė į juos tinkamo dėmesio iki pat paskutiniųjų karo metų, kai sąjungininkų bombonešiai jau pilnai kontroliavo oro erdvę, ir kai jau didžiausios pastangos nebegalėjo duoti apčiuopiamų vaisių.

Pirmasis rakinis lėktuvas pasaulyje pakilo į erdvę 1939 m. birželio 30 d.; tai buvo HE-176. Po poros mėnesių, tų pačių metų rugpjūčio 27 d., jį orą pakilo ir pats pirmasis pasaulyje sprausminis lėktuvas — tai buvo HE-178.

Maždaug tuo pat metu pasikėlė raketų specialistai, daktarai Saenger (vyras ir žmona, abu dar gyvi, tebegyvena prie Stutgarto, vis dar tebedirba, — dabar jau per 20 metų! — raketų tyrimo srityje) gavo įsakymą studijuoti rakinio bombonešio projektą. Toks bombonešis, pagamintas pagal vėliau V-1 ir V-2 raketose dalinai pritaikytas dėsnius, būtų galėjęs skristi be sustojimo ir be kuro papildymo iš Vokietijos iki Amerikos.

Jie prie to projekto dirbo iki 1942 metų, kai ir vėl dėl nežinomų priežasčių Luftwaffe projektą atšaukė ir sustabdė jam skirtas lėšas. Jų raportas buvo patiktas aukščiausiais Vokietijos karinei vadovybei 1944 metais, ir jame buvo nurodytos praktiškos galimybės šitokį projektą įgyvendinti. Vokiečių karinė vadovybė, kaip atrodo, ir šį projektą jau daugiau didesnio dėmesio nebeatkreipė, tačiau jis po karo buvo atrastas tiek vakariečių, tiek sovietų.

Sovietai juo nepaprastai sudomėjo ir pasiuntė grupę aukščiausio laipsnio karininkų su specialiu įsakymu būtinai surasti abu Saengerius ir juos pristatyti į Sovietų Sąjungą. Deja, jiems tas žygis nepasisekė. Jie nei vieno iš jų nepačiupo, nes tuojau po karo ilgoką laiką jų abiejų likimas buvo platesniajai visuomenei nežinomas. Įdomumo dėlei galima paminėti, kad toji sovietų pasiųstoji grupė buvo sudaryta iš sekančių asmenų:

1. Generalas Vasily Stalin (paties Stalino sūnus! Jis buvo karo metais aviacijos generolo laipsny; jo likimas nežinomas).
2. Generalas Ivan Serov, — tas pats enkavedistas, kuris pravedė mums taip gerai žinomus pabaltiečių išvežimus, ir kuris šiuo metu yra sovietų saugumo policijos "bosas".
3. Inžinierius — pulkininkas Gregory Tokaev, kuris vėliau perbėgo pas vakariečius ir iš kurio pasakojimų šios grupės egzistencija ir buvo sužinota; sakoma, kad jis

dabar esąs Anglijoje ir gyvena Londone.

Dar karo metais, 1941 m. balandžio 5 d., vokiečiai turėjo kautynėms parengtą sprausminį lėktuvą — naikintuvą. Tai buvo HE-280. Jo greitis buvo toks, kad jis galėjo lengvai skristi ralais aplink geriausią, greičiausią to meto "normalų" naikintuvą — Focke Wulf 190.

Bet ir jo gamyba dėl vis taip pat nežinomų priežasčių nebuvo pakankamai remiama, ir jis tik nedaugeliu atveju tepasirodė kautynėse. Gal viena iš priežasčių buvo ta, kad jisai galėjo suavimi pasiimti tik 7 minutes kuro, ir jo veikimo radiusas buvo gana nedidelis.

Vakariečiai tik daug vėliau pasireiškė šioje srityje, ir tik 1941 metų vasarą pirmasis britų sprausminis lėktuvas pakilo į orą. Amerikoje, pirmasis šios rūšies lėktuvas pasirodė tik 1942 metų rudenį, naudodamas britų gamybos "Whittle" sprausminį motorą; tai buvo BELL XP-59A. Kas seka aviacijos spauda, tas pastebės, kad Bell Aircraft ir toliau stipriai reikšėsi Jungtinių Amerikos Valstijų rakininių bandomojo pobūdžio lėktuvų gamyboje. Jos BELL X-1, vairuojamas USAF kapitono (dabar jis yra pulkininkas-leitenantas) "Chuck" JAEGER, pirmasis pasaulyje pralenkė garso greitį, skridamas normalioje padėtyje ("in level flight"). Iki tol toks greitis buvo pasiekiamas tik smingant.

Tik pačiais paskutiniaisiais karo metais, kai Vokietijos likimas buvo jau kaip ir išspręstas, vokiečiai vėl sugrįžo prie sprausminių bei rakininių lėktuvų principo, šį kartą panaudodami tą patį principą nuo žemės vairuojamiems rakininiams ginklams. Taip gimė V-raketos.

V-1 buvo sprausminis "guided missile", dabar priimta terminologija sakant, "air-breathing missile". Jinai emė sau deguonį iš oro, ir jos motoras veikė lygiai tuo pačiu principu, kaip ir šiandieninių sprausminių lėktuvų; tik, žinoma, jisai nebuvo taip ištobulintas, kaip šiandien, ir jos greitis buvo nedidelis, palyginus su šių dienų tokiu principu veikiančių lėktuvų greičiu. Bet tais laikais jau buvo didelis laimėjimas.

Jinai buvo sukonstruoti ir ištobulinti Peenemuende specialiai tam tikslui parinktos vokiečių mokslininkų grupės, dirbusios Wernher von Braun vadovybėje. Tenai dirbo daugelis Vokietijos mokslininkų — raketų specialistų; bet rodos, kad daktarai Saenger, gal geriausi šios srities specialistai, tai grupei nebuvo priskirti...

Wernher von Braun po karo sutiko dirbti Amerikos karinei vadovybei, ir dabar dar tebetobulina U. S. Army raketą, Redstone arsenal, Alabama, valstybėje.

(B. d.)

NAUJIENA!!!

PILNAI siunčiami į Sov. S-gą, Lietuvą, Latviją, Estiją. Pilnai garantuota ir oficialiai 100 rublių \$10.00. Pristatoma per 2 savaites. Persiuntimas atseina \$5.00. Perlaidos didžiausia suma \$50.00. Tačiau galite siųsti perlaidų kiek norite.

GRAMERCY

744 BROAD STREET, Room 925, NEWARK, N. J. Licensed and Bonded by N. J. State Banking Commission

IŠTIKUS GAISRO NELAIMEI

Kada jūsų namai arba rąkandai tampa sunaikinti arba sugadinti ugnies, kreipkitės į P. J. KERSIS, dėl apkaivavimo, ko visada reikalauja apdraudos kompanijos pirm, negu išmoka už nuostolius.

P. J. KERSIS, 609 Society for Savings Bldg. Telef.: MAIN 1-1773 Rezidencija: PENINSULA 252

Eagle Stamps padeda taupyti su kiekvienu pirkiniu

the MAY company's BASEMENT stores

DOWNTOWN — PUBLIC SQUARE

BUVĘ \$25 IKI \$33

**Žiemos
Paltai
\$20**

100% Vilnonės Medžiagos:

- Zibelines • Cordona • Flecks • Fleeces
- Tweeds • Wool and Cashmere Blends

Paskutinės Mados:

- Fitted Coats • Slim Line Coats
- Full Sweep Coats • All Warmly Interlined

Puikių Spalvų:

- Beige • Red • Blue • Taupe
- Black • Turquoise • Coral • Grey

Jūs turit pamatyti rinkinį daugiau kaip 600 visiškai naujų, tik pagamintų paltų, specialiai pirktų šiam atvejui. Puiki 100% vilnonė medžiaga... puikūs naujo stiliaus... šilti pamušalai... ir visų madingų spalvų! Visas padaryta, kad patiktų! Dydžiai 8 iki 16 platus, 8 iki 18 reguliarūs ir 16½ iki 24½.

Gailia, nei telefonu nei paštu užsakymai nepildomi...

The May Co.'s Basement Misses and Women's Coat Department, Downtown and On The Heights

ŪKINIS ATOSLŪGIS JAU TURI SAVO VAGĄ

(Atleista 11 psl.)

numatomą pajėgumo lygį. Darbininkų atlyginimai pakils, nes plieno bendrovių ir unių turimos sutartys su reikalauja. O tai, reikia tikėtis, padidins plieno kainas.

Namų statyba išskyrus gamybos pastatus pagyvės, nugalės vyravusį pasyvumą dėl kredito suvaržymų per praėjusius metus. Gyvenamųjų namų statyba, manoma, padidės 5%, lyginant su 1957 m., pasiekdama 1.1 milijono vienietų.

Lengvesnės sąlygos paskoloms yra pagrindinė priežastis. Kai praėjo gruodžio mėn. pabaigoje federalinės valdžios žinioje esanti Namų Statybos Administracija (FHA) pasuko į liberalesnę liniją, Ch. K. Rieger, General Electric Co. viceprezidentas pareiškė: "Tai yra geriausia naujiena, kokią seniai begirdėjau, puiki statybininkams, puiki namų pirkėjams ir maloni mums, gamintojams".

Perkant namą, ypatingai pirmoje metų pusėje, paskolą bus lengviau gauti ir yra ženklų, kad rekordiniai aukšti praeitų metų procentai už skolinamą pinigus kris ar jau krinta.

Sumažėjęs korporacijų investavimas į gamybos priemones, sumažina skolinimą pinigų iš bankų. Bankai bus švelnesni namų pirkėjams. Naujesnių namų kainos liks pastovios, naujų priklauso nuo statybos darbininkų atlyginimų ir rinkoje esančias paklauso.

Atlyginimai. Dirbančiųjų valandinio atlyginimo vidurkis pakils 5-7 centus, bet darbo valandų skaičius bus mažesnis. Kai kuriuose pramonės šakose — statyboje, chemikalų medžio apdirbime — pakilimas gali siekti iki 14 centų. Nežiūrint trumpesnės darbo savaitės, reikia tikėtis, kad 1957 m. vidutinis savaitinis darbininko atlyginimas — \$82.16 — bus 1958 metais persoktas.

Laikė pirmojo pokarinio ekonominio atoslūgio — 1949 m. — valandinio atlyginimo vidurkis pašoko 5 centus (\$1.35 iki \$1.40). Tas pats pasikartojė 1953-54 m. nuo \$1.77 iki \$1.82. Tas pats įvykis šiais metais nuo \$2.08 iki \$2.13.

Unių turimos sutartys su korporacijomis automatiškai pakelia uždarbius. Kai kurios sutartys baigiasi šiais metais, ir prasidės derybos naujų pasira-

šymui: kovo mėn. lėktuvų, gegužės mėn. automobilių ir rugpjūčio mėn. ūkio mašinų pramonėse. Derybos bus sunkios, bet aukštesni atlyginimai yra laukiami, kurie palies daugelio kitų dirbančiųjų uždarbius.

Kainos rodo tendencijos mažam kilimui. Pragyvenimo lygis pabrangs 1-2%. Urmo kainos rodydys mažus pasikeitimus. Detali prekyba (retail sales), imant doleriais, bus didesnė ir viršys 200 milijonų.

Idomus dalykas, kodėl pokariame JAV gyvenime atlyginimai ir kainos nuolat kyla? Buvęs prezidento Eisenhowerio ekonominis patarėjas A. F. Burns atsako į šį klausimą taip: galinga unių monopolistinė jėga stumia uždarbius aukštin ir juos laiko, nežiūrint, kad darbo paklausa ir gamyba krinta; didžiosios bendrovės stengiasi eliminuoti kainas kaip konkurencijos faktorių. Ši kombinacija, unių ir didžiųjų bendrovių monopoliai, pakeitė atlyginimų ir kainų linkmę nuo up-down-up-down į up-up-up-up...

Labai abejotina, kad numatomas antrosios metų pusės aktyvumas pajėgs išbalansuoti pirmosios pusės neigiamus svyravimus. Šių metų prekių gamyba, skaičiuojant pagamintu ar parduotu kiekiu, bus mažesnė. Imant doleriais gali siekti 1957 m., nes infliacija nepašalinta, o tik pažabota.

JAV ekonomija turi savyje stabilizatorius, kaip bedarbio pašalpą, senatvės pensiją, paramą ūkio produktų kainoms, indėlių apdraudimą. Taip pat turi priemonių apsaugoti nuo stiprios ūkinės krizės, kaip sumažinimą mokesčių, lengvesnes paskolas, plataus masto viešuosius darbus ir federalinės valdžios biudžeto lankstumą. Taigi atsargus optimizmas ir yra geriausia ateities politika.

Nedelsk nė vienos dienos, bet šiandien pat siųsk 1 dolerį ir uasiseky metams jau aštuntus metus šiame kontinente einantį iliustruotą humoro-kritikos žurnalą

PELEDA

Išleina kovo, birželio, rugsėjo ir gruodžio mėn.

Rašykite dar šiandien: PELEDA, 231 Wallace Ave. S., Welland, Ont., Canada.

Clevelande APYLINKĖSE

Lenkų istorikas apie suvalkiečius

Władysław Wielhorski savo knygoje (Polska a Litwa, Stosunki Wzajemne w Biegu Dziejów — Lietuvos Lenkijos santykiai istorijos bėgyje), nagrinėdamas lietuvių sulenkėjimo klausimą Lietuvoje (220 pusl.) priejo idomių išvadų. Esą, atneštas lenkiškumas ir įskiepytas Lietuvos viduryje, toli nuo savo židinio, greitai prigijo ir lengvai plito. Bet lenkiškumas Suvalkijoje, kur lenkų kaimai buvo šalia lietuviškųjų, per visą eilę šimtmečių nė kiek nepasistūmėjo pirmyn. Suvalkijos lietuvių kaimams lenkiškumas neturėjo jokio patrauklumo...

Ar tai negražus atsiliepimas apie Suvalkų trikampio lietuvių?

Per šimtmečius jie stovi mūro ir sulaiko slavėjimo bangą iš pietų.

Todėl mūsų aukos reikalingos ne jų moralei stiprinti, jie stipresni už mus, bet juos materialiai paremti.

Veikite naudotus, gerus, išvalytus drabužius pas K. Gaizutį (953 Maud) ar pas S. Lazdinį (1192 E. 87 St.). Kas neturi drabužių, siųskite piniginę auką. Mes neturime pakankamai žmonių vaikščioti po butus pinigų rinkinti, todėl įdėkite savo auką į voką ir siųskite minėtai adresais. Pinigus gavę, tuojau išsiųsime pakvatinimą. Vieno siuntinio persiuntimas į Lenkiją kainuoja apie 8 dol.

Laukiame ir dėkojame.

V. K. L. S. Clevelando

Skyriaus Valdyba

KAS

DIRVA --

UZSISAKĖ

TAS NESIGAILEJO!

Amerikos Lietuvių Tarybos Clevelando skyrius maloniai kviečia visus atvykti į

KONCERTĄ - VAKARĄ

1958 m. sausio mėn. 12 d. 5 val. vak. Šv. Jurgio parapijos salėje.

Koncertą išpildys solistė Jina Varytė, akom. Reginai Brazaitienė, ir Lituanistinės mokyklos "Grandinėlis" šokėjai, vad. L. Sagio.

Po koncerto veiks bufetas ir šokiai.

Biletus galima įsigyti Dirvos redakcijos ir Spaudos Kioske.

Susirgo K. Žukas

Aktyvus visuomenės veikėjas K. Žukas šiuo metu yra Policlininė ligoninėje, kur jam padaryta operacija. Linkime greit pasveikti.

J. Vodopalo ir E. Šikšniūtės vestuvės praėjusį šeštadienį įvyko Naujosios parapijos bažnyčioje. Dalyvavo daug artimųjų ir bičiulių.

Povestuvinė kelionė išvažiavo į Floridą.

Jaunimo vakaras

Įvyks Lietuvių salėje sekmadienį, sausio 19 d. 5 val. p. p. Programoje pasirodys vietos jaunimas. Programai praversti iš Montrealio atvyks akt. Juozas Akstinas.

Po programos šokiai, grojant geram orkestrui. Visuomenė kviečiama jaukiai praleisti vakarą su jaunimu.

Bendruomenės pirmininko S. Barzduko pranešimas

Įvyks sausio mėn. 12 d. 11 val. 30 min. lietuvių svetainės apat. salėje. Padarys pranešimą aktualiais, Bendruomenę liečiančiais klausimais (Tarybos rinkimų, atstovų į Pasaulio LB Seimo rinkimų, organizacinių ir kt. klausimais). Visi kviečiami gausiai dalyvauti.

Bendruomenės metinis susirinkimas

Įvyks sausio mėn. 26 d. 11 val. 20 min. lietuvių svetainės viršutinėje salėje. Susirinkimui numatyta plati darbų tvarka su apyskaitiniais pranešimais, naujos valdybos ir kontrolės komisijos rinkimais.

Bendruomenės rinkiminė komisija

sausio 3 d. pasiskirstė pareigomis: Z. Peckus — pirm., M. Ratkus — vicepirm., V. Kamantas — sekret., Skrebulytė, K. Žukas, Pr. Židonis, J. Urbšaitis — nariai.

Visais rinkimų reikalais, prašome kreiptis į rinkiminę komisiją pirm. Z. Peckų: 1344 E. 63 St. Tel. UT 1-5793; sekretorių V. Kamantą — 508 E. 125 St. Tel. MU 1-6767.

Mes turime spaivuočių pirkėjų. Kreipkitės ir mes parduosim Jūsų namą.

WADE PARK REALTY CO.
7322 Wade Park Ave.
Arthur O. Mays, broker
Telef.: UT 1-7551

NAMAI ŠV. JURGIO PARAPIJOS RAJONE

Visi yra į šiaurę nuo Superior. Dviejų šeimų, 10 kamb. 2 garso pečiai. 2 garažai. Kaina \$15,900.

Du namai vienam sklype. Vienam name du butai po 6 k., kitam du butai po 4 k. Kaina \$21,000.

Du namai vienam sklype. Vienam name du butai po 5 k., kitam vienas butas iš 5 k. Kaina \$16,000.

Trijų šeimų namas. 6 k. žemai. 4 ir 3 kamb. aukštai. Kaina \$13,000.

E. 61 St., 6 k. vienos šeimos. Kieto medžio grindys. Naujai įrengta. Židiny. Gaso šildymas. Garažas. Patogumai žemai. Viena aukštai. Galima naudoti dviem ir vienai šeimai. Kaina \$12,000.

E. 74 St. vienos šeimos 7 k. Gaso pečius. Garažas. Kaina \$11,500.

Prie Šv. Kazimiero bažnyčios 7 k. vienos šeimos. Gaso šildymas. Labai geram stovy.

E. 185 St. 6 k. vienos šeimos. Gaso šildymas. Labai geram stovyje. Savininkas išvažiuoja ir turi parduoti. Kaina \$14,900.

Prie Neff Rd. 4½ k. vienos šeimos, 4 metų senumo. Turi parduoti dėl išvažiavimo.

Į pietus nuo Lake Shore Blvd. 6 k. vienos šeimos. Visai kaip naujas. Kaina \$19,900.

Globokar Realty
990 E. 74 St. HE 1-6607 (6)

NAUJŲ NAMŲ

pasirinkimas naujoji gatvė — Glenbrook Blvd., Beverly Hills, Euclid, Ohio (arti Neff Rd., tarp Euclid Ave. ir Chardon Rd.). Vienos šeimos, 2, 3 ir 4 miegamųjų. Puiki ir patogi aplinka. Kainos nuo 21,500 iki 25,500 dolerių.

Kreiptis į
Edvardą Karnėną
J. G. Oshen Realty and Insurance Service
1141 Ansel Rd.
SW 5-4808 arba ER 1-4732

Išnuomojamas 4 k. butas su baldais. Netoli Šv. Jurgio par. bažnyčios. Pateidaujama pora vyrų ar moterų.
Šaukti: HE 1-3236.

PRANEŠAMA... NATIONWIDE'S naujas SEIMOS DRAUDIMAS

Vienas gyvybės draudimas padengia visą jūsų šeimą... nei automatiškai kiekvieną naują orisidėjusį (po 14 amžiaus dienų) NE KIEK NEPADIDĖJANT už mokamą vieną draudimą! Skambinkit:

PAULINA MOZURAITIS, Agentas
SK 1-2183

GEORGE'S FLOWER AND GIFT SHOP

7611 SUPERIOR AVE.
TEL. UT 1-8877
Jurgis Sidabras — lietuvis savininkas
Ivairiausios gėlės. Importuotos prekės iš užsienio. Arbata. Kavos. Pudingas ir kt.
Gėlės vestuvėms, šermenims, banketams.
Sklypo pagrašinimas. Vidaus dekoracijos — namų krautvių, viešbučių.

Nemokamas vėinimas šermenims.

Turime gerų ir gražių namų, vienos ir dviejų šeimų. Naujosios Parapijos rajone.

Stanley Yacas, jr.
lietuvis
REALM REALTY
IV 1-9911

JUOZO KAMAČIO IR JONO BALEIKOS, ST. CLAIR SHOE STORE, 12915 St. Clair Ave.

Batų ir odos parduotuvė, didelės batų pasirinkimas ir žemesnės kainos negu kitur.

Siuntimui į Europą duodama nuolaida.
Batų taisymas pačiamos ir pristatomos į namus be mokesčio.

Darbo val.: nuo 9 v. ryto iki 7 v. v.

Telefonas: GL 1-5875, buto — GA 1-7658.

J. S. AUTO SERVICE

Sav. J. Svarcas
1254 Addison Road
Tel. HE 1-6852

Atidara nuo ryto 8 iki 7 v. v.

AUTOMAŠINŲ TAIŠYMAS

Mašinų viršaus taisymas ir dažymas; motorų, stabdžių patikrinimas ir taisymas, greičio dėžės ir kt. mašinų dalių įdėjimas.
Parduodami amžini aku-mulatoriai.

24 hours towing.

Dienos telef.: HE 1-6352.
Nakties telef.: LI 1-4611.

J. J. SAMAS JEWELER

Šveicariški ir geriausi Amerikos laikrodžiai. Laikrodžių taisymas. Brangenybės. Įvairūs dovanų pasirinkimas.

7007 Superior Ave. Greta Ezella Theatre
Telef.: EX 1-3969. Bute: WA 1-2354

Mes kepame visokių pyragus, lietuvišką duoną, tortus ir kitus skanumynus. Prašant išvežiojame į namus.

ST. CLAIR BAKERY

Sav. O'Bel-Obelenis

6212 Superior Avenue Tel. EN 1-6525

Antroji mūsų krautuvė yra

1404 E. 66 Street Tel. EN 1-4551

Čia Jūs gausite įvairiausių vyną, alų ir geriausius mėsos produktus.

Kreipkitės į mus ir būsit patenkinti

LIETUVIŲ KLUBAS

6835 SUPERIOR AVE. EX 1-1143

Lietuvių Klubo Direkcija, visus lietuvius ir jų draugus, kviečia nepamiršti 1958 m. lietuvių klubo.

Praleiskite laisvalaikį su savais savuose namuose. Klubas turi įvairias garsialubius. Sėdėdami bet kurioje vietoje, galite klausytis muzikos, lietuvių radijo valandėlių. Visą laiką veikia televizijos aparatas. Penktadieniais veikia lietuviškų valgių virtuvė.

Atsilankę neapsiriksime, visi patogumai Jums.

Pilnai padengta apdrauda HI 2-7626

WM. DEBBS PAINTING CO.

WM. DEBBS

Namų Pagrašinimas iš Vidaus ir iš Lauko
1132 Summit Dr. Cleveland 24, Ohio

P. J. KERSIS

609 Society for Savings Bldg.—Cleveland, Ohio

OFISO TELEF.: Main 1-1773. REZIDENCINIA: PENINSULA 2521

Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemiesčiuose, kreipkitės į mane, gausia pigia kaina. Taipgi gausit patarnavimą įvairiose apdraudos-insurance reikaluose.

Sutaisau paskolas pirmo morkio. Patarnavimas ir išpildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba asmeniškai.

JAKUBS & SON

FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsuotojai
25 metai simpatingo ir rimto patarnavimo
6621 Edna Avenue ENdicott 1-1763
936 East 185 Street KE 1-7770

42nd Annual STATEMENT OF CONDITION

at the close of Business Dec. 31, 1957

ASSETS

Cash and U. S. Government Bonds	\$ 3,626,514.07
Other Securities	602,399.97
Federal Home Loan Bank Stock	355,700.00
First Mortgage Loans	22,157,477.11
Property Improvement Loans	83,239.33
Office Buildings and Furnishings	193,296.63
Other Assets	21,852.85
TOTAL	\$27,040,480.01

LIABILITIES

Savings Deposits	\$23,146,400.41
Loans in Process and Escrow Funds	1,062,473.10
Advances	600,000.00
Accumulation for Tax and Insurance	32,576.80
Other Liabilities	58,966.56
Capital Stock	245,119.92
Reserves and Undivided Profits	1,894,943.22
TOTAL	\$27,040,480.01

ST. CLAIR SAVINGS

AND LOAN COMPANY

813 E. 185 St. 25000 Euclid Ave. 6235 St. Clair Ave.
IV 1-7800 AN 1-1200 HE 1-5670

3 1/2%

Current Interest

Deposits Made by Jan. 15th

earn interest from Jan. 1

earn interest from Jan. 1

Savings Insured to \$10,000

Save by Mail - We pay postage Both ways.

Redakcijos ir administracijos adresas — DIRVA, 1272 East 71 St., Cleveland 3, Ohio. — Telefonas: Henderson 1-6344. Redaktorius Balys GAIDŽIŪNAS (buto telefonas: GL 1-3976).

Jaunoji Lietuva

1927 — 1957

Sąjungos sąskrydžiai

Darbo vaisius sąjungos rodydavo visuomenei skyrių, apylinkių ir rajonų švenčių ir apygardų ir visos sąjungos sąskrydžių metu. Sąjungos sąskrydžių buvo 3. Visi jie buvo Kaune.

Pirmajame sąskrydyje, skirtame J. L. penkmečiui atžymėti, 1933 m. dalyvavo 3,000 sportininkų. Antrajame, dedikuotame s-gos šefo A. Smetonos 60 m. amžiaus sukakčiai, dalyvių jau buvo apie 12,000. Šio sąskrydžio (1934) naujovė — Lietuvos pakraščių estafetė. Apie 2,000 bėgikų, kiekvienas nubėgdamas 1 kilometrą, iš 11 Lietuvos pasienio vietų specialiosios krivulės atnešė į Kauną Lietuvos pakraščius, jų tarpe ir Vilniaus krašto, žemės. Tai simbolizavo Lietuvos integralumą.

Didžiausias sąskrydis buvo 1937 m. birželio 27-29 d. Jaunosios Lietuvos dešimtmečiui atžymėti. Jame, šalia fizinės kultūros vaisių, buvo itin išryškinti dvasinės kultūros laimėjimai. Dešimtmečio sąskrydyje atvyko Klaipėdos krašto Santaros reprezentacinė 150 žmonių grupė, Rygos lietuvių Laisvės D-jos 41 narys, Anglijos lietuvių jaunimo, Čekoslovakijos sakalų ir Estijos organizacijų atstovai.

JSO rungtynėse varžėsi 320 sportininkų. Lengvatlečiai pasiekė 3, o plaukikai 4 naujus Lietuvos rekordus.

Pratimuose Petro Vileišio aikštėje dalyvavo 7,200 sportininkų. 28 grupės po 8 poras šokėjų pašoko Kepurnę, Tryptinį ir Kalvelį. Žiūrovų buvo apie 30,000.

Sąskrydžio proga Lietuvos kariuomenės Jaunoji Lietuva padovanavo 4 karines automašinas. Jas priėmė krašto apsaugos ministras gen. Dirmantas. Proga pasinaudodami, "Lietūčio" tarnautojai įteikė husarams 8 arklius ir kulkosvydį su vežimu.

Dainų šventė buvo Kauno ažuolyne. Jungtiniame keturbalsame chore dainavo 1,493 dainininkai, o dvibalsiamie liaudies chore 2,789 choristai. Skudučių jungtiniame orkestre skudučiavo 220 jaunučių. Kauno ažuolyno slėnyje, nuo J. L. dainų šventės pavadintu Dainų Slėniu (ir taip tebevadinamu ir dabar), šventės programos klausėsi apie

30,000 žmonių. Vakarinė laužo programa su fejerverkais sutraukė apie 50,000 dalyvių.

Dešimtmečio darbui pavaizduoti Neo-Lithuanijos rūmuose surengta 2 skyrių paroda: (1) liaudies meno ir būtų dekoravimo su 3,000 eksponatų ir (2) organizacinio darbo.

Išpūdingas sąskrydis baigtas Valstybės teatre iškilmingu posėdžiu ir sukaktine kantata "Jaunoji Lietuva", kuriai tekstą parašė K. Inčiūra, o muziką K. Griauzdė.

Ketvirtas sąskrydis buvo numatytas Vilniuje.

Mitai apie Jaunąją Lietuvą

Jaunosios Lietuvos priešai prigaminio apčiai pasakų apie ją. Viena senesniųjų byloja, kad J. L. pareigūnų darbas sąjungoje buvęs atlyginamas. Tai netiesa. Atlyginamas, kaip kiekvienoje organizacijoje, buvo tik centro techniškas (raštinės ir redakcijos) personalas ir kai kurie centro instruktoriai specialistai, kurie turėjo visą savo laiką pašvęsti tam darbui. Vyriausiosios vadovybės, rajonų, apylinkių ir skyrių vadovybių nariai ir daugelio tų vadovybių pagalbiniai organų nariai negaudavo jokio atlyginimo. Jų pareigos buvo garbės pareigos. Dargi iš savo lėšų jie turėdavo įsigyti uniformas ir pasidengti išlaidas, kurių jie nebūtų turėję, jei nebūtų į Jaunosios Lietuvos srovę įsiliję.

Vieną naują mitą apie J. L. paskelbė gen. S. Raštikis savo atsiminimuose. "Kovose dėl Lietuvos" I t. 502 psl. jis teigia, kad "Jaunalietai" jau buvo pradėję ginkluotis". O 403 psl. jis tvirtina, esą "Buvo net pradėta pirkti revolveriai jaunalietai vadams". Ir, turbūt, susirūpinęs Lietuvos saugumu, "dėl šio reikalo aš protestavau Respublikos Prezidentui krašto apsaugos ministerio akivaizdoje", pareiškia tuometinis Lietuvos kariuomenės vadas.

Man, dirbusiam J. L. centre nuo 1935 m. iki sąjungos likvidavimo, šie pareiškimai yra didelė naujiena. Šiam mitui, spėju, pagrindą davė viena nuotrauka "Jaunosios Kartos" viršelyje, kurioje skaitytos galėjo matyti keli uniformuoti jaunalietai

vius, prisisekusius revolverius prie diržų. Nuotrauka buvo padaryta Girulių stovykloje (Klaipėdos krašte). Buvo žinių, kad pronaciškai nusiteikę vokiečiai rengiasi užpulti stovyklą. Jiems atbaidyti stovyklos pareigūnai prisisegė revolverius, o kai kurie, regis, tik tuščias makštis. Ši "ginkluotųjų J. L. pajėgų" nuotrauka pateko į "Jaunąją Kartą".

Girulių stovyklos vadovybė įtikino apylinkę, kad stovykla ginkluota. Jūs niekas nepuolė. Bet ar šis maneversas įtikino ir kariuomenės vadą, kad Jaunoji Lietuva ginkluojasi, belieka tik spėti. Jokių būdu betgi nenorėtume tikėti, kad J. L. ginklavimosi mitas išėjo iš kariuomenės štabo II-ojo skyriaus kabineto. Žvalgybos skyriui tai būtų bloga atestacija. Bet jei tai ne žvalgybos klaida, tai visai bylai ne geriau. Belieka tada tik viena išvada: kariuomenės vadas savo sprendimus grindė gandai ir dėl jų protestavo. Jei jis būtų liepęs savo adjutantui paskambinti į J. L. centrą, šio mito atsiminimuose nebūtų.

Laisvės priešas užgniauzė kūrybos darbą

1927-1940 m. Jaunoji Lietuva išaugo į didžiulę organizaciją. Ji turėjo 40 rajonų, 300 apylinkių ir 1,200 skyrių. Juose buvo sutelkta per 40,000 narių. Intelektualiųjų pajėgų sąjungai daugiausia davė Kauno tautinės korporacijos Neo-Lithuania, Filiae Lithuaniae, Ž. Ū. Akademijos Jaunoji Lietuva ir kt. Padalinių vadovybėse sunkiausio darbo našta teko mokytojams, padedantiems kitų inteligentų.

Lėšoms organizuoti buvo sudaryta J. L. Narių rėmėjų administracija. Ji rengė pinigines loterijas ir jų pelną perduodavo sąjungos centrui. Sportinę veiklą rėmė Kūno kultūros rūmai.

Sąjunga išvarė plačią ir gilią vagą. Jos reikšmė bendrinės kultūros ir fizinio lavinimo srityse buvo labai sviri. Nebūtų teisinga neigti Jaunosios Lietuvos įtaką ir politiniame gyvenime. Tačiau ji nebuvo tokia didelė, kokios norėjo į Jaunąją Lietuvą susibūręs dinamiškasis Lietuvos jaunimas.

Apie 13 metų Jaunosios Lietuvos s-gos nariai ištikimai vykdė Sąjungos šūkį "Tautai jaunasias jėgas!" Jie norėjo gražesnės ir pažangesnės Lietuvos. Jie, kaip mokėjo ir kiek pajėgė, jungėsi į kūrybinę lietuvių tautos talką.

PROPAGANDINIS SUMAŽINIMAS

Sov. S-gos karinė vadovybė paskelbė, kad šiais metais sumažinti raudonąją armiją 300,000 vyrų, paliečiant visas 3 ginklų rūšis: pėstininkus, laivyną ir aviaciją. Karinės įgulos Rytų Vokietijoje būsiandos sumažintos 41,000 karių, Vengrijoje — 17,000.

Dabartinis raudonosios armijos dydis, Vakarų šaltinių žiniomis, siekia 4 mil. vyrų, o JAV birželio mėn. turės 2,6 mil. karių. Viso sovietinio bloko ginkluotosios jėgos galinčios siekti 8,5 mil., NATO narių — 6 mil. karių.

Washingtono sluoksnių nuomone, šiam raudonosios armijos mažinimui nereikia priduoti per daug reikšmės. Jis nebūtina sumažinsias sovietų karinį potencialumą, ypač kai modernių ginklų pajėgumas didėja. Ši rusų manevrą reikią žiūrėti, kaip naują bandymą paspausti Vakarų sovietų siūlytomis derboms.

VIS DAR BE SOSTINĖS

Šešių Europos valstybių — Prancūzijos, V. Vokietijos, Italijos, Belgijos, Olandijos ir Luksemburgo — užs. reik. ministrų įsteigė dvi naujas komisijas: Europos Atominės Energijos Bendruomenės komisiją ir Europos Ekonominės Bendruomenės komisiją.

Pirmosios pirmininku išrinktas Dr. W. Hallstein, ligšiolinis V. Vokietijos užs. reik. min. sekretorius, antrosios — Louis Armand, Prancūzijos geležinkelų galva. Anksčiau įsteigtos Pleno ir Anglies Bendruomenės tarybos pirm. išrinktas Belgijos profskjungų vadas Paul Finet.

Pasaulinės hegemonijos siektajai prieš 17 metų išniekino Lietuvos Nepriklausomybę ir su-paraliziavo kūrybinį Jaunosios Lietuvos darbą. Raudonojo vadaus reikalų ministro 1940 m. birželio 19 dienos įsakymu, XX-o amžiaus humani uždarė Jaunosios Lietuvos sąjungą su visais jos padaliniais, pasigrobė jos turtą ir per savo patikėtinį turistą tarnautoją Gafanovičių jį perdavė Lietuvos priešams — komjaunuoliams.

Daugelį sąjungos vadų ir narių okupantai ir ištremė į Sibirą. Jų tarpe visus tris iš eilės vadovavusius sąjungai — B. Grėbliūną, Alf. Kaulėną ir J. Skaisgirį. Daugelis Jaunosios Lietuvos idealistų mirė kankinio mirtimi kalėjimuose ir koncentracinėse stovyklose.

Ir daug dar jų mirs, drauge su kitais lietuvių tautos patriotais, iki Lietuvai ir vėl išauš laisvės rytas. Jų kančių ir aukos testamentas tebūnie mums aktinas tą rytą priartinti.

J. Paplėnas

Ir šiame užs. reikalų ministerių posėdy dar nepasisekė susitarti dėl būsimosios tų įstaigų sostinės. Rimčiausi kandidatai yra Briuselis, labai patogus susisiekimo požiūriu, ir Luxemburgas, kuriame jau įsikūrusi Europos Pleno ir Anglies Bendruomenė.

PERMAINOS BRITŲ VYRIAUSYBĖJE

Protestuodamas prieš biudžeto padidinimą, iš pareigų rezignavo britų izdo kancleris P. Thorneycroft, ir du jo pavaduotojai: finansų sekr. E. Powell ir ekon. reik. sekr. N. Birch.

Naujuoju izdo kancleriu paskirtas ligšiolinis žemės ūkio min. D. H. Amory. Jo vietą užėmė buv. karo sekretorius Sir John Hare, o pastarojo — Churchillio žentas Ch. Soames.

Krizė kilo po 2 dienų posėdžių, kabinetui nutarus padidinti ateinančių metų biudžetą 1%. Naujocrafto nuomone, ir tas padidinimas galėtų padidinti infliacijos pavojų viduje ir susilpninti svoro poizcijas užsienyje.

Komunizmo bazė Kaire

Afro-Azijos tautų solidarumo konferencijai nutarus įsteigti nuolatinę solidarumo tarybą Kaire, Egiptas virsta nauju komunistinės, subversijos centru, nes būsimos tarybos sekretariate dominuos Sov. S-gos ir komunistinės Kinijos atstovai.

Sekanti solidarumo tarybos konferencija numatoma kovo mėnesį. Kovo 1 d. visoje Afrikoje ir Azijoje bus organizuojamos demonstracijos, reikalaujant tuoj pat nutraukti atominių ginklų bandymus. Kovo 31-oji paskelbta Alžyro diena, kurią visos Afrikos ir Azijos tautos bus raginamos politiškai ir materialiai (galbūt, renkant aukas) paremti Alžyro nacionalistus prieš prancūzus.

Izraelio krizė išspręsta

Izraelio premjeras D. Ben-Gurion oficialiai grįžo į senas pareigas, parlamentui 76 prieš 33 balsus patvirtinus jo pristatytą penkių partijų koalicinį kabinetą. "Naująjį" kabinetą sudaro tie patys ministrai, kurie prieš savaitę pasitraukė.

Pristatydamas kabinetą parlamentui, Ben-Gurion pareiškė, kad visi koalicijos nariai sutiko dalintis bendra atsakomybe iki dabartinio parlamento kadencijos pabaigos 1959 m.

• 25-jį kūdikį pagimdė 47 m. amžiaus prancūzė J. Deveaud. Ji turi didžiausią šeimą visoje Prancūzijoje. Jos dvidešimt pirmojo vaiko krikšto tėvu buvo Prancūzijos prez. Rene Coty.

A. + A.

JONUI RINKEVIČIUI

mirus, jo švogerui PETRUI STAKAUSKUI, liūdesio valandoje A. L. T. S. Chicagos skyrius reiškia gilią ir nuosirdžią užuojautą.

A. L. T. S. Chicagos Skyrius

Mielus

VINČĄ ir PETRĄ MINKŪNUS BEI JŲ ŠEIMAS,

jų mylimam tėvui mirus Vilniuje, giliai užjaučia

A. ir J. Kazėnai,
O. ir D. Mekišiai,
K. ir S. Lazdiniai,
J. ir V. Januščiai,
E. ir K. Gaizčiai

LIETUVOS KRONIKA

(1918. II. 16 — 1940. VI. 15)

Sudarė A. GERUTIS

23. Lietuvos vyriausybė, atsakydama į lenkų delegato pasiūlymą sudaryti bendrą Lietuvos Lenkijos gynybą prieš besiveržiančią bolševikų kariuomenę, pareiškė sutinkanti, kad lenkų karinės jėgos būtų atgabentos į Lietuvos teritoriją, tačiau tiksliai tuo atveju, jeigu Lenkijos vyriausybė tuojau pat pripažins nepriklausomą Lietuvos valstybę. Lietuvos vyriausybė lygiu būdu pareiškė protestą prieš tai, kad Lenkijos vyriausybė sudarė komisiją Lietuvai valdyti ir paskyrė savo komisarus buv. Vilniaus, Kauno, Suvalkų ir Gardino gubernijoms.

26. Vl. Stašinskas, ejes ministro pirmininko pareigas vieton išvažiavusio į užsienį prof. A. Voldemaro, įteikė Ministrų Kabineto atsistatydinimą.

26. Sudaryta nauja Lietuvos vyriausybė. Ministras pirmininkas — Mykolas Slezevičius, užsienio reikalų ministras — A. Voldemaras, vidaus — Jonas Vileišis, švietimo — Mykolas Biržiška, žemės ūkio ir valstybės turtų — J. Tūbelis, teisingumo — P. Leonas, susisiekimo ministerijos valdytojas — J. Šimoliūnas, mašinimo ir viešųjų darbų ministerijos laikinas valdytojas — Juozas Paknys, prekybos ir pramonės — prof. Jonas Šimkus, finansų — M. Yčas, krašto apsaugos — M. Velykis, ministras be portfelio gudų reikalams — J. Voronko, ministras be portfelio žydų reikalams — J. Vygodskis, ministras be portfelio — Aleksandras Stulginskis.

29. Pradėjo eiti "Laikinosios Vyriausybės žinios".

29. "L. V. Ž." No. 1 paskelbta laikinosios vyriausybės deklaracija.

29. "L. V. Ž." No. 1 paskelbtas ministro pirmininko M. Slezevičiaus ir krašto apsaugos ministro M. Velykio parašais atsiskaukimas stoti savanoriais į krašto apsaugą.

1919 METAI

Sausis

1. Vilniaus karo komendantūros kariai išskėlė Gedimino pilies bokšte Lietuvos vėliavą.

1. Lenkų ginkluotos pajėgos užėmė Vilnių.

1. Su Vokietija Kaune pasirašyta pašto susisiekimo konvencija.

2. "Laikinių Vyriausybės žinių" papildyme No. 1 paskelbta, kad visos ministerijos laikinai kelioms į Kauną, o Vilniuje lieka laikinosios vyriausybės įgaliotinis, švietimo ministras Mykolas Biržiška.

2. Lietuvos vyriausybė išvyko iš Vilniaus į Kauną.

2. Valstybės Tarybos Teatro Komisija paskelbė, kad ji nutarė įkurti Vilniuje dramos mokyklą. Teatro komisijai pirmininkavo St. Šilingas.

4. Kaune įvyko pirmas Lietuvos agronomų suvažiavimas.

5. Bolševikų kariuomenė užėmė Vilnių, kur pradėjo šeiminkauti "revoliucinę Lietuvos darbininkų ir valstiečių laikinoji vyriausybė" su Vincu Kapsuku-Mickevičium priešakyje.

5. Įsikūrė Kauno karo komendantūra.

11. Ministras pirmininkas M. Slezevičius raštu pareikalavo iš Vokietijos valstybės generalinio įgaliotinio Dr. Zimmerle, kad taip pat Suvalkų, Augustavo ir Seinų teismų bylos būtų perduotos Lietuvos įgaliotinėjams.

11. Eidami sargybas Kauno gatvėmis, nuo vokiečių kareivių šūvių žuvo II pėstininkų pulko kareiviai Juozas Kalasiūnas ir Antanas Zambarevičius. Jie yra pirmosios Lietuvos kariuomenės aukos. Lukšys ir Juozapavičius buvo pirmosios aukos kautynėse.

11. Ministras pirmininkas M. Slezevičius pasiuntė raštą Vokietijos pasiuntiniui Verdu de Vernois, kurio Vokietijos valdžia kaltinama, jog jos karinės ir civilinės institucijos trukdė organizuoti Lietuvos valdžios organams ir karo pajėgai ir tyčia užleido Lietuvos teritoriją iš Sov. Rusijos besiveržiantiems bolševikams.

11. Ministrų Kabinetas paskelbė, kad Lietuvos kariuomenėn gali stoti moksleiviai.

12. Įsteigta Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija.

15. Paskelbta karininkų, karo valdininkų ir puskarininkų mobilizacija.

15. Prūsų Lietuvių Tautinė Taryba pradėjo Tilžėje leisti savo organą, "Prūsų Lietuvių Balsą", ėjusį tris kartus per savaitę.

16-23. Kaune įvyko konferencija, kurioje dalyvavo apie 200 asmenų, atstovavusių miestų ir apskričių savivaldybės ir parapijų komitetus. Ji patvirtino Valstybės Tarybą, išrinko 8 naujus jos narius, pasisakė už respublikos valdymosi formą ir Steigiamojo Seimo suaukimą ir užgryrė vyriausybės veiklą.

16. Rimkūnų dvare, Linkuvos valsčiuje, žuvo kovose su bolševikais vasaros rytų partizanų brolijos Pašvitinio brojo partizanas Aleksandras Vainauskas, kuris laikomas pirmuoju žuvusiu už Lietuvos laisvę šauliu. Partizanų brolija laikoma šaulių pirmataku.

16. Krašto apsaugos ministras Velykis paskelbė pirmąsias taisykles, kuriomis sąlygomis kandidatai priimami į karo mokyklą.

16. Paskelbtas įstatymas apie "laikąjį Lietuvos teismų ir jo darbo sutvarkymą".

21. Laikinosios vyriausybės įgaliotinis Dr. J. Šaulys pranešė Lietuvių Tautos Tarybos Vykdomajam Komitetui Amerikoje, kad jis įgaliojamas "darbuotis Lietuvos valstybės naudai ir jos piliečių reikalais Suvienytose Valstijose".

24. Valstybės Taryba papildė laikinosios Lietuvos valstybės konstitucijos pamatinius dėsnius ta prasme, kad tarp Valstybės Tarybos sesijų Ministrų Kabinetas gali leisti laikinuosius įstatymus.

25. Įsteigta karo mokykla.

(—) Kaune pradėjo veikti muzikos mokykla.

Vasaris

4. Išleistas laikinosios vyriausybės įsakymas, kuriuo draudžiama leisti apyvartoti rusų popierinius pinigus.

6. Prūsų Lietuvių Tautinė Taryba pasiuntė taikos konferencijos pirmininkui Clemenceau raštą, kuriuo reikalavo prijungti Mažąją Lietuvą prie Lietuvos Respublikos.

6-7. Įvyko pirmosios žymesnės Lietuvos kariuomenės kovos su bolševikais ties Taučiūnų kaimu, Kėdainių apskrityje.

8. Prie Kėdainių žuvo pirmas Lietuvos kariuomenės kareivis Povilas Lukšys.

13. Paskelbtas pirmas naujokų šaukimas į Lietuvos kariuomenę.

Mayflower II — pirmųjų piligrimų naujai pastatytas laivas, žiemą praleis Miami, Fla., kur tuo laikui suvažiuoja labai daug amerikiečių.